

Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi / Journal of Divinity
Faculty of Kastamonu University
e-ISSN 2717-901X
Cilt/Volume: 4, Sayı/Issue: 1, Eylül/September, 2020

**Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Âlim Portresi: Muhammed İhsan Oğuz'un Hayatı, Eserleri ve
Literatüre Etkisi**

The Portrait of A Scholar from The Ottoman Empire to The Republic of Turkey: Moğammad İhsan
Oghuz's Life, Works and Effects to The Literature

Mustafa AYKAÇ

**Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslâm Bilimleri Bölümü,
Kelâm ve İtikâdî İslâm Mezhepleri Tarihi Anabilim Dalı, Kastamonu/Türkiye**
Asst. Prof., Kastamonu University, Divinity Faculty, Department of Basic Islamic Sciences,
Department of Kalam and History of Islamic Sects, Kastamonu/Turkey

maykac@kastamonu.edu.tr
orcid.org/0000-0003-3126-1070

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü: Araştırma Makalesi / **Article Type:** Research Article
Geliş Tarihi: 17 Ağustos 2020 / **Date Received:** 17 August 2020
Kabul Tarihi: 4 Eylül 2020 / **Date Accepted:** 4 September 2020
Yayın Sezonu: Eylül 2020 / **Pub Date Season:** September 2020
Cilt: 4, **Sayı:** 1, **Sayfa:** 19-54 / **Volume:** 4, **Issue:** 1, **Pages:** 19-54

Atıf / Citation: Aykaç, Mustafa. "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Âlim Portresi: Muhammed İhsan Oğuz'un Hayatı, Eserleri ve Literatüre Etkisi [The Portrait of A Scholar from The Ottoman Empire to The Republic of Turkey: Moğammad İhsan Oghuz's Life, Works and Effects to The Literature]". *Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi - Journal of Divinity Faculty of Kastamonu University* 4/1 (2020), 19-54.

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımıyla taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/kuifd>
mailto: ilafdergi@kastamonu.edu.tr

Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Kastamonu/Türkiye
Kastamonu University Faculty of Divinity, Kastamonu/Turkey
Bütün hakları saklıdır. / All rights reserved

Mustafa AYKAÇ/ Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Âlim Portresi: Muhammed İhsan Oğuz'un Hayatı, Eserleri ve Literatüre Etkisi

Öz

Muhammed İhsan Oğuz dinî ilimler alanında eserler veren, Osmanlı'nın son yılları ile Cumhuriyet'in ilk dönemine tanıklık etmiş bir âlimdir. Türkiye coğrafyasının en çalkantılı döneminde yaşaması sebebiyle fikirleri önem arz eden bu âlimin hayatı ve ilmî kişiliğine dair çalışmaların sınırlı olduğu, eserlerinin ve içeriklerinin ise ilim dünyası tarafından bilinmediği görülmektedir. Dolayısıyla bu âlimin hayatını, eserlerini ve bu eserlerin içeriğini özetleyen bir çalışmaya ihtiyaç söz konusudur. Bu amaçla yaptığımız araştırmada öncelikle Muhammed İhsan Oğuz'un kendi dilinden hayatı özetlenmiş, sonra telif ettiği eserler ve bunların içeriği anlatılmıştır. Diğer taraftan 1991 yılında vefat eden müellifin aile fertleri hayattadır. Ailesi ile yaptığımız görüşmelerden elde ettiğimiz bilgilerden bazıları da yazarın kişilik özelliklerinin tespiti açısından çalışmamıza dâhil edilmiştir. Çalışmamızda müellifin ilmî kişiliğini tanıtmak hedeflenmediğinden kelâmî veya tasavvufî görüşleri hakkında kapsamlı değerlendirmeler yapılmamıştır. Bu çalışmada hedeflenen husus, müellifin eserlerini araştırmacılara tanıtmak, böylece sonradan yapılacak araştırmalara yol göstermektir.

Anahtar Kelimeler: Kelâm, Tasavvuf, Muhammed İhsan Oğuz, Osmanlı Devleti, Türkiye Cumhuriyeti

The Portrait of a Scholar from The Ottoman Empire to The Republic of Turkey: Moħammad İhsan Oghuz's Life, Works and Effects to The Literature

Abstract

Moħammad İhsan Oghuz is a scholar who gave works in the topic of religious sciences and witnessed the last years of the Ottoman Empire and the first period of the Republic. Since he lived in the most turbulent period of Turkish geography, his ideas are important and it is seen that the studies on the life and scientific personality of this scholar, are limited, and his books and their content are not known by the world of science. Therefore, there is a need for a study that includes the life of this scholar, all of his works and the content of these works. In the research we conducted for this purpose, first of all, the life of Muhammed İhsan Oghuz was summarized by his own handwriting, then the works he wrote and their content were explained. On the other hand, the scholar died in 1991 and his family members are alive. We included some of the information we obtained from the interviews we had with his family in our study in terms of determining the author's character. Since it was not aimed to introduce the scientific personality of the author in our study, comprehensive evaluations were not made about his theological or mystical views. The main goal in this study is to introduce the author's works to researchers, thus to guide future research.

Keywords: Kalâm, Sûfism, Moħammad İhsan Oghuz, Ottoman Empire, Republic of Turkey

Giriş

Muhammed İhsan Oğuz Osmanlı Devleti'nin sona erip yeni Türk devletinin kurulduğu yıllara şahit olmuş bir din âlimidir. İçinde yaşadığı dönem dinî konularda çeşitli tartışmaların, fikrî çalkantıların yaşandığı bir dönemdir. Bu sebeple Cumhuriyet'in ilk yıllarının din âlimi portresinin tanınması bakımından Oğuz'un fikirleri önem arz etmektedir. Diğer taraftan Muhammed İhsan Oğuz'un dinî ilimler arasında özellikle tasavvuf ve kelâm alanında eserler telif ettiği görülmektedir. Genel prensipleri bakımından birbirinden farklılıklar arz eden tasavvuf ve kelâm gibi iki İslâmî disiplinle ilgili konularda yazması da onun ilmî kişiliği hakkında merak uyandırmaktadır. Buna rağmen Muhammed İhsan Oğuz hakkında yapılan ilmî çalışmalar sınırlı kalmıştır. Bunun sebeplerinden birinin hem müellifin hem de eserlerinin ve içeriklerinin ilim dünyasında yeterince bilinmemesi olduğunu düşünüyoruz. Oldukça velûd bir âlim olmasına ve yüzden fazla eseri bulunmasına rağmen hakkında yapılan çalışmaların azlığı, bizi onun hayatının yanı sıra eserlerini ve içeriklerini tanıtmaya, böylece daha sonraki çalışmalara zemin hazırlamaya sevk etmiştir. Bu amaçla hazırladığımız çalışmamızda, müellifin hayatı kendi dilinden anlatılacak, eserleri hakkındaki bilgiler ise müellifin şahsî kitaplığından ve Muhammed İhsan Oğuz Vakfı'ndan elde ettiğimiz bilgiler etrafında şekillenecektir.

1. Muhammed İhsan Oğuz'un Hayatı

Muhammed İhsan Oğuz *Ârifler Silsilesi-Silsiletü'l-Ârifin Tezkiretü's-Şiddîkîn* isimli kitabının dördüncü cildinde kendi hayatından bahsetmekte ve özel olarak hayatını anlattığı bir eserine referans vermektedir.¹ Oğuz'un referans verdiği bu çalışması 29 Mayıs 1968 tarihli ve *Fakîrullah Muhammed İhsân b. Muhammed 'Aâtullah'ın Terceme-i Hâli* adında bir eser olup, çizgisiz bir okul defterine yazılmıştır. Oğuz çalışmanın muharriri olarak kendi adını "M. İhsân Oğuz Kastamonî" şeklinde takdim etmektedir. Hayatı hakkındaki bu bibliyografyanın muharriri olarak kendi adını yazarken Soyadı Kanunu gereği aldığı "Oğuz" soyadını kullansa da, bibliyografyanın başlığında kendi adını "Muhammed İhsân b. Muhammed 'Aâtullah" şeklinde yazması, Osmanlı döneminde kullanılan ve atalarına nispet suretiyle oluşturulan isimlendirmeden hoşlandığını göstermektedir.² Osmanlıca yazılan ve henüz neşredilmeyen bu eserde müellif, etrafındaki bazı kişilerin hayatının yazılması hususunda ısrarla izin istemeleri ve izin vermesi durumunda bu kimselerin yanlış şeyler yazabilecekleri ihtimali üzerine kendi hayatını kendi eliyle kaleme aldığını söylemektedir.³

¹ Muhammed İhsan Oğuz, *Ârifler Silsilesi-Silsiletü'l-Ârifin Tezkiretü's-Şiddîkîn* (İstanbul: Oğuz Yayınları, 2013), 4/389-390.

² Muhammed İhsan Oğuz Kastamonî, *Fakîrullah Muhammed İhsân b. Muhammed 'Aâtullah'ın Terceme-i Hâli*, <http://earsiv.kastamonu.edu.tr:8080/xmlui/handle/20.500.12597/1430>, (Erişim 23 Ağustos 2020).

³ Muhammed İhsan Oğuz, *Fakîrullah Muhammed İhsân b. Muhammed 'Aâtullah'ın Terceme-i Hâli*, 13.

Muhammed İhsan Oğuz, kendi biyografisinde doğum tarihi olarak hicrî 27 Ramazan 1304, mîlâdî 19 Haziran 1888 tarihini vermektedir.⁴ Ancak hicrî 27 Ramazan 1304 tarihi mîlâdî 19 Haziran 1888 tarihine değil, 19 Haziran 1887 tarihine denk gelmektedir. Nüfus evrakında doğum tarihi hicrî olarak 27 Ramazan 1304 olarak kayıtlıdır. Buna göre tescilli olan hicrî doğum tarihi mîlâdî takvime çevrilirken kendisi veya yanındakiler tarafından hata yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum daha sonra anlaşılacak yayımlanan eserlerin başında müellifin hayatını özetleyen bölümlerde düzeltilmiştir.⁵ Sabahın erken saatlerinde, Kastamonu'nun İsfendiyar Mahallesi'nde dünyaya gelen Muhammed İhsan Oğuz'un babası Muhammed 'Aâtullah Efendi, dedesi Hacı Hâfız Ahmed Efendi, büyük dedesi ise Hacı Muhammed Efendi'dir. Dedesi "Küçük Hattât", büyük dedesi de "Büyük Hattât" lâkaplarıyla tanınmakta olup, bu sebepten aileye "Hattatoğulları" denilmiştir. Annesinin adı ise Hâcer'dir. Hâcer Hanım'ın babasının adı Hacı Muştafa, annesinin adı da Şerife olup, dedesi "Söylemezoğlu" şeklinde meşhurdur. Dedesine izâfeten bu aileye de "Söylemezoğulları" denilmiştir.⁶

Ahlâk ve din konularındaki temel eğitimini anne ve babasından, sonra da Köse Hoca Hanımefendi, Deveci Sultan ve Yârabcı Hoca Mahalle Mektebi'nde aldıktan sonra, idâdînin ilk ve ihtizârî bölümlerini bitirmiştir. Daha sonra zamanın orta öğretim kurumu olan Askerî Rüşdiye'ye girmiştir. Birinci dünya savaşı çıkınca bu okulun eğitim kadrosunun çoğunu oluşturan asker kökenli görevliler orduya çağırılmış, bu sebeple okuldaki eğitim sekteye uğramıştır. Rüşdiye tahsilinden sonra Ziyâiyye Medresesi'nde uzun bir eğitim hayatı olmuştur. Diğer taraftan eniştesi olan dönemin önemli âlimlerinden Hâfız Ahmed Ziyaeddîn b. Muhammed Efendi'den de dersler almıştır. Onun vefatı sonrasında ise kendi kendini yetiştirmek için yıllarca aralıksız olarak çabalamış, kelâm, tefsir, hadis, fıkıh, siyer, ahlâk ve tasavvuf gibi dinî ilim alanlarında kendisini yetiştirmiştir.⁷

Oğuz, ilk memuriyetini Rüşdiye eğitimini tamamladıktan sonra, henüz on beş yaşında iken PTT Başmüdürlüğünde almıştır. PTT teşkilâtında muhabere memurluğu, tahrir kâtipliği, muhasebe kâtipliği, başmüdür başkâtipliği, başmüdürlük muhasip sorumluluğu, başmüdür yardımcılığı ve başmüdürlük görevlerini yerine getirmiştir. Bu görevlerde çalışırken Kastamonu Askerî Rüşdiye'sinde Türkçe öğretmenliği, Kastamonu Sultânîsi'nde⁸

⁴ Oğuz, *Fakîrullah Muhammed İhsân b. Muhammed 'Aâtullah'ın Terceme-i Hâli*, 3.

⁵ Muhammed İhsan Oğuz, *21 Soruda Tasavvufî Gerçekler* (İstanbul: Oğuz Yayınları, 1991), 9, 10; Muhammed İhsan Oğuz, *İslâm Tasavvufunda Vahdet-i Vücûd* (İstanbul: Oğuz Yayınları, 1995), eserin numaralandırılmamış ilk sayfası.

⁶ Oğuz, *Fakîrullah Muhammed İhsân b. Muhammed 'Aâtullah'ın Terceme-i Hâli*, 3-5.

⁷ Oğuz, *Fakîrullah Muhammed İhsân b. Muhammed 'Aâtullah'ın Terceme-i Hâli*, 21.

⁸ Bu okul bugünkü Kastamonu Abdurrahman Paşa Lisesi'dir. 1885 yılında Kastamonu Askerî Rüşdiye Mektebi'nin bir bölümünde İdâdî adıyla eğitim vermeye başlayan bu okul, 1912-1913 eğitim-öğretim döneminde Sultânî adını almıştır. [Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) "Abdurrahman Paşa Lisesi", (Erişim 3 Ağustos 2020)]

de umumî kâtiplik yapmıştır.⁹ Yirmi dört yaşında iken Kastamonu İstinaf Mahkemesi üyeliğinden emekli avukat Muhammed Fehmî b. 'Osman'ın kızı Hâfize Fehîme hanım ile evlenmiştir. Bu evlilikten Hatice Meliha, Abdüsselam Ahmed ve Abdullah Muhammed isimli üç çocuğu olmuştur. Hâfize Fehîme Hanım'ın vefatından sonra ise Kastamonu eşrafından İhsan Himmetoğlu'nun kızı Hâfiza Zehrâ ile evlenmiştir. Bu evlilikten de Ayşe İnâyet, Fâtıma Muallâ, Hâcer Neclâ, Mâcide Havvâ, Abdülhâlik Muhammed isimlerinde beş çocuğu olmuştur. Oğuz çocuklarının eğitimi için tüm imkânı kullanmış, çocukları ve torunlarından çoğu muteber meslekler icra etmişlerdir.¹⁰

Muhammed İhsan Oğuz, otuz üç yıl süren memuriyet hayatı sonunda 1938 yılında emekli olmuştur. Emekli olunca kayınpederi İhsan Himmetoğlu'nun motorlu taşıt sektörü ile ilgili ticarî faaliyetlerine sermaye ortağı olmuş, bu sayede hayatının sonuna dek müreffeh bir hayat sürmüştür.¹¹ Emekliliği sonrasında da boş durmamış, kendini ilim öğrenme, öğretme ve telif çalışmalarına vermiştir. Kendisinin ilmî açıdan en verimli yıllarının medresede okuduğu yıllarla emeklilik yıllarının olduğunu söylemiştir.¹² İlim çabasını kıyasız bir denize benzeterek, etrafındakileri ilme ve öğrendiklerini yaşamaya teşvik etmiştir. Özellikle çocukların ve gençlerin eğitime ve yetişmesine büyük önem veren Oğuz, onlara karşı sevgili ve saygılı bir üslupla, onları yüreklendirecek ve onurlandıracak şekilde davranırdı. Yeni nesillerin devlet eliyle din eğitimi alması gerektiğini düşünmekteydi. Bu amaçla tek partili dönemde uzun süre Ordu milletvekilliği yapan Ahmet Hamdi Şarlan vasıtasıyla müfredata din derslerinin konulması için çaba sarf etmiştir.¹³

Tertipli ve düzenli yaşamaktan hoşlanan Muhammed İhsan Oğuz, giyim kuşam konusunda titiz davranır, yelek, ceket ve pantolondan oluşan üçlü takım elbiseleri tercih ederdi. Köstekli saat kullanır, ceketlerinin yaka cebinde mutlaka dolma ve tükenmez kalem taşırdı. Her sabah kahvaltıdan sonra gazete köşe yazılarını takip eder, özellikle pehlivanları konu alan yazıları okumaktan hoşlanırdı. Öğle yemeğini takiben biraz istirahat eder, akabinde hemen her gün çarşıya çıkar, dost ve yakınlarının işyerlerini ziyaret ederdi. Ziyaret ettiği yerlerde bazen mektup yazar veya gelen mektuplara cevap verir, bazen de yakın çevrede bulunan Benli Sultan, Haraçoğlu, Adilbey, Sükûtî Sultan, Abdal Hasan gibi Allah dostlarının türbelerini ziyaret ederdi. Farklı illere yaptığı seyahatlerde de evliya türbelerini ziyaret ederdi. Hayreddin-i Tokadî, Mustafa-i Çerkeşî (1229/1814), Seyyid Bilal (?), Eyüp Sultan (672-74), Mevlânâ (672/1273), Hacı Bayram-ı Velî (833/1430) türbeleri

⁹ Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisinde Muhammed İhsan Oğuz hakkında yazılan maddede bu okulların Galatasaray Rüşdiyesi ve İdâdisi olduğu bilgisi verilmektedir ki, bu bilgi yanlıştır. Krş: Abdurrahman Memiş, "Oğuz, Muhammed İhsan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 33/321-322.

¹⁰ Oğuz, *Fakîrullah Muhammed İhsân b. Muhammed 'Aâtullah'ın Terceme-i Hâli*, 15-16, 8-12.

¹¹ Oğuz, *Fakîrullah Muhammed İhsân b. Muhammed 'Aâtullah'ın Terceme-i Hâli*, 15-16.

¹² Oğuz, *Fakîrullah Muhammed İhsân b. Muhammed 'Aâtullah'ın Terceme-i Hâli*, 21.

¹³ K1, Kişisel Görüşme, 12 Ağustos 2020.

bunlardan bazılarıdır. Ölümü hatırlamak için kabir ziyaretlerinin önemine vurgu yapar, bu ziyaretler sırasında kabirdekilerin ruhuna Kur'an okumayı tavsiye ederdi. Ziyaret için gittiği yerlerde ihtiyaç hissettiğinde su kaynaklarını belirleyerek halkın istifadesine sunacak tedbirleri alır veya aldırır, yaptırdığı çeşme ve şadırvanlarda kendi isminin kullanılmasını istemezdi. Bu gibi hayırlı işlere sevdiklerini ve aile fertlerini küçük de olsalar iştirak ettirirdi. Senede üç beş defa piknik yerlerinde sevenleriyle toplanır, yemekli uzun sohbetler yapardı. Kendisine örfe uygun olmayan şekilde aşırı saygı gösterilmesini istemez, alçakgönüllü davranırdı. Toplumun her kesiminden insanlarla münasebet kurar, her mecliste hürmet görürdü. Empati yapmayı bilen, paylaşmayı seven bir kişiliği vardı. Örneğin, muhasiplik görevindeyken kendisi için yılsonunda başarı ikramiyesi takdir edilmiş; ancak başarının sadece kendisine ait olmadığını, çalışma arkadaşlarıyla beraber başarıya ulaştıklarını belirterek bu ikramiyeyi geri çevirmiştir. Bunun üzerine bütün çalışma arkadaşlarıyla beraber ikramiyeye layık görülmüştür.¹⁴

Muhammed İhsan Oğuz sağlığına da dikkat ederdi. Rutin kontrollerini ihmal etmez, doktorların tavsiyelerini dikkatle yerine getirir, herkese de bu konuda tavsiyede bulunurdu. Bel ağrısı, prostat gibi rahatsızlıklar geçiren Oğuz, doksan iki yaşında sağ tarafından felç olarak ağır bir rahatsızlık geçirmiş, uzun bir tedaviden sonra tekrar ayağa kalkarak rutin hayatına devam edebilmiştir. Bu rahatsızlığından on iki yıl sonra, 2 Ağustos 1991 tarihinde 104 yaşında iken oğlu, gelini ve torunları ile beraber yaşamakta olduğu evinde, yaşlılıktan kaynaklanan sebeplerden vefat etmiştir.¹⁵

Muhammed İhsan Oğuz eserlerini Osmanlıca yazmış olup, özellikle kelâm ve tasavvuf alanındaki çalışma ve görüşleri ile ön plana çıkmaktadır. Kelâmî açıdan Hz. Peygamber ve sahabe tarafından inanılan akîdeyi benimseyen Selef âlimlerini kendisine örnek olarak kabul etmiştir. Bu akîdeyi uyguladığını düşündüğü Ehl-i sünnet mezhebinin de Eş'arîlik ve Mâtürîdîlik'ten oluştuğunu düşünmektedir.¹⁶ Kulların fiilleri ve kaza-kader meselesi etrafındaki görüşleri bakımından Ehl-i sünnet'in bu iki ekolünü karşılaştırmaktan geri durmamış, Eş'arî görüşün cebir anlamı taşıdığını belirterek, Mâtürîdîliği Eş'arîlikten üstün tutmuştur.¹⁷ Eserlerinde özellikle kaza-kader konusu üzerinde önemle durarak doğru kader anlayışının anlaşılması için uğraşması, bugün olduğu gibi onun döneminde de yanlış kader telakkilerinin varlığının işaretidir. Bid'at ve dalâlet fırkalarının hangi fırkalar olduğu ve bunların görüşleri hakkında da sürekli uyarılarda bulunan Oğuz, özellikle İbn Teymiyye (728/1328), İbn Kayyim (751/1350) ve Vehhâbîliği sık sık eleştirmiştir.¹⁸ Eserlerinde

¹⁴ K1, Kişisel Görüşme, 12 Ağustos 2020.

¹⁵ K1, Kişisel Görüşme, 12 Ağustos 2020.

¹⁶ Muhammed İhsan Oğuz, *Miftâhu's-Sa'âde*, 162.

¹⁷ Muhammed İhsan Oğuz, *Kitâbu'l-Kazâ ve'l-Kader* (İstanbul: Oğuz Yayınları, 2019), 19.

¹⁸ Muhammed İhsan Oğuz, *Sorular ve Cevaplar*, (İstanbul: Oğuz Yayınları, 1995), 138-149.

sahabe devrinde yaşanan siyasî olayları da ele almış, tarafsız ve mezhep taassubundan uzak bir şekilde değerlendirmelerde bulunmuş, sonuç olarak Muâviye'yi şiddetle eleştirmiştir.¹⁹

Muhammed İhsan Oğuz, Kitap ve sünnete göre yönetimi esas alan dört büyük halifenin idare şekillerinden hareketle demokratik halk idaresinin İslâmî bir yönetim tarzı olduğunu savunmuştur. Ona göre bunun en olgunu da yine milletin egemenliği, hürriyet ve eşitlik esaslarına dayalı olan, demokrasinin bütün şart ve özelliklerini taşıyan cumhuriyet idare şeklidir.²⁰

Allah'a yönelmenin bir yolu olarak gördüğü tasavvufî zühd yaşamına da önem vermiştir. Eserlerinde başlıca tarikatları tanıtan Oğuz, tasavvufî yol olarak kendine Nakşibendîliği seçmiş, zaman zaman ismini ifade ederken bu nisbeyi de kullanmıştır.²¹ Tasavvufun temel konu ve kavramları ile vahdet-i vücûd-vahdet-i şuhûd tartışmaları da eserlerinde yer alan önemli konulardır.

Muhammed İhsan Oğuz'un kütüphanesinde bulunan mektuplardan zamanın ileri gelen isimleriyle yakın ilişki içinde olduğu anlaşılmaktadır. Atatürk'le bizzat görüşen Oğuz'un, tek partili dönem ve sonraki dönem devlet adamlarından bazı milletvekilleri ve bakanlar, başbakan Süleyman Demirel (1924-2015) ile ilim dünyasının duayenlerinden Ali Fuad Başgil (1893-1967) ve dönemin ünlü kelâmcısı İsmail Hakkı İzmirli (1869-1946) ile mektuplaştığı da bilinmektedir.

Devlet adamları ile yaptığı mektuplaşmalarda İslâm, demokrasi, cumhuriyet ve din eğitimi konularına değinerek, muhataplarını bu konularda bilgilendirmeye çalışmıştır. İsmail Hakkı İzmirli ile yaptığı yazışmalarda ise cehennem ebediyeti meselesi, telif ettiği *Fıkıh-ı Ekber Tercemesi*'nin değerlendirilmesi, hakikî ve mecâzî küfür, Hz. Peygamber'in anne ve babasının ahiretteki durumu, husun ve kubuh meselesi, aklın dindeki önemi, bazı ayetlerin nasıl tercüme edilmesi gerektiği, bazı hadislerin sıhhati, Birgivî Mehmet Efendi (981/1573) ve eserleri, cuma namazı, vergilerin zekât yerine geçip geçmeyeceği meselesi, radyodan Kur'an okunması ve dinlenmesi meselelerinin söz konusu edildiği görülmektedir. Bu mektuplaşmalarda İsmail Hakkı'nın yapacağı çalışmalarından bahsederek Oğuz'u bilgilendirmesi dikkat çekicidir.

Muhammed İhsan Oğuz bir vasiyet yazarak, vefatından sonra yapılmasını istediği şeyleri bildirmiştir. Akraba ve dostlarına hitaben yazdığı, bugün de elimizde olan bu vasiyetnamesinde çocuklarına hitaben mal paylaşımı hakkındaki uyarılarının yanı sıra, her Müslümanın bilmesi ve yerine getirmesi gereken bazı dinî ve ilmî konularda da tavsiyelerde bulunduğu görülmektedir. "Daima din, îman, ilim, amel, ahlâk, ihlâs, sıdk, emanet, sabır, istikâmet üzere olunuz" tavsiyesi ile başlayan bu vasiyetnâme, mal paylaşımında

¹⁹ Muhammed İhsan Oğuz, *Miftâhu's-Sa'âde*, 386-408/B.

²⁰ Muhammed İhsan Oğuz, *Miftâhu's-Sa'âde* (İstanbul: Oğuz Yayınları, 2020), 52-54.

²¹ Muhammed İhsan Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad* (İstanbul: Oğuz Yayınları, 1998), 30.

karşılıklı tolerans, İslâm ahlâkı, istikâmet, mezhepler, içtihad erbabı, dinin zâhir ve bâtını, kendi eser ve telifleri hakkındaki tavsiyeleri, İslâm'a göre cumhuriyet ve demokrasi meselesi, millî birlik ve beraberliğin önemi, fitnecilerle mücadelenin gerekliliği konularına da yer vermiştir.

Muhammed İhsan Oğuz'un eserlerini neşrederek geniş halk kitlelerine ulaştırmak amacıyla vefatından iki yıl önce, 1990 yılında kendi adında bir vakıf kurulmuştur. Vefatından sonra eserleri bu vakıf marifetiyle araştırmacılara açılmış ve çeşitli neşir çalışmaları yapılmıştır. Yine aynı amaca yönelik olarak Kastamonu Üniversitesi bünyesinde bir uygulama araştırma merkezi kurulmuş, müellifin eserleri ilim dünyasına sunulmuştur.

2. Muhammed İhsan Oğuz'un Eserleri ve İçerikleri

2.1. Basılan Eserleri

2.1.1. *Miftâhu's-Sa'âde*

Eser 1964 yılında kaleme alınmıştır. Dinin ne olduğunu, insanların dine olan ihtiyaçlarını ve İslâm'ın yüceliğini; İslâm'ın inanç ve amele, ahlâk ve ihlâsa ilişkin hükümlerini; tevhîd inancı ile iman esaslarını âyetler ve hadisler ışığında anlatmakta, okuyucularına bu konularla ilgili doyurucu bilgiler sunmaktadır. Muhammed İhsan Oğuz, İslâm'ın temeli olan 6 iman esasını ve onun dayandığı tevhîd inancını anlattığı bu esere ayrı bir önem vermiş, dost ve yakınlarının eserlerin neşrine yönelik istekleri üzerine ilk olarak bu eserin neşirini uygun görmüştür. Eserin diğer ilâhî dinlerin akidelerini değerlendirmesinin yanı sıra dikkat çeken yönü sahabe arasında meydana gelen ve Müslümanları asırlarca meşgul eden Cemel ve Sıffın savaşlarına da değinmesi, gelebilecek tepkilere rağmen²² bu mesele ile ilgili gerçekleri dile getirmesi ve Muâviye'yi eleştirmesidir. *Miftâhu's-Sa'âde*'de bu meseleyi derinliğine araştırıp incelemiş, seçilmiş meşrû halifeye isyan ederek binlerce insanın ölümüne yol açmanın ve hutbelerde Hz. Ali'ye lânet okutturmanın içtihad ile bir ilgisi olmadığını düşünerek Muâviye'nin Hz. Ali'ye isyanının bir içtihad hatası değil, saltanat ihtirası olduğuna kanaat getirmiştir. Allah dostu olarak kabul ettiği ve eserlerini kendine kaynak olarak kabul ettiği İmam Rabbânî'nin (1034/1624) Muâviye'nin yaptıklarını içtihad hatası olarak değerlendirmesini ise hata olarak değerlendirmiştir.²³ Muâviye'nin, dört halife dönemindeki şûraya dayalı yönetim tarzını saltanata çevirmesini şiddetle eleştirmiş ve bu eserinde İslâm'ın belli bir yönetim/rejim şekli emretmediğini belirterek, kitap ve sünnete uymaya çalışan dört halifenin yönetim şekline hareketle demokratik bir hükûmet yönetiminin İslâm'a uygun olduğunu söylemiştir.²⁴

²² Bu konudaki değerlendirmeler için bk: Abdurrahman Memiş, "Oğuz, Muhammed İhsan"; Ebubekir Sifil, "Hz. Mu'âviye", (Erişim 13 Ağustos 2020)

²³ Muhammed İhsan Oğuz, *Miftâhu's-Sa'âde*, 399-408.

²⁴ Muhammed İhsan Oğuz, *Miftâhu's-Sa'âde*, 52.

Orijinali bir defterde yazılı 614 sahifeden müteşekkil *Miftâhu's-Sa'âde*'nin 122 sahifesi, lügatçedir. Eserin Oğuz'un kendi el yazılarıyla istinsah edilmiş birkaç nüshası bulunmakta olup, bu nüshalarda bazı kelime ve ifade değişiklikleri ile ekleme-çıkarmalar vardır. Orijinal nüshalar Muhammed İhsan Oğuz Vakfı'nca muhafaza edilmektedir. Eser ilk defa 1968 yılında latinize edilerek İstanbul Ahmet Sait Matbaası'nda bastırılmıştır. 1999 yılında da Muhammed İhsan Oğuz Vakfı Oğuz Yayınları tarafından sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte basılmış, bu baskıya lügatçe konulmamıştır. Eser, 2017 yılında Oğuz Yayınları tarafından tekrar sadeleştirilerek bu defa arkasına latinizesi konulmadan lügatçe ile birlikte basılmıştır. Ocak 2020 tarihinde ise, yine Oğuz Yayınları tarafından sağ tarafta orijinal sahife fotoğrafına, sol tarafta latinizesine yer verilmek suretiyle eserin tıpkıbasımı yapılmıştır.

2.1.2. *Kitâbu'l-Kazâ ve'l-Kader*

1956 yılında yazılan bu eser, çoğu kimsenin zihnini meşgul eden ve genellikle yanlış anlaşılan kaza ve kader konusunu Kur'an ve sünnet ışığında derinliğine incelemekte, insan iradesinin mahiyetini, değer ve önemini ortaya koyarak okuyanlara sorumluluk bilinci aşılamaktadır. Eserde önce insanın fiilleri, kudret ve iradesi, sonra da kader ve kazâ meselesi söz konusu edilmektedir. Eş'ariyye, Mâtürîdiyye, Cebriyye ve Mu'tezile'nin bu konulara ilişkin telakkileri ile görüş ayrılıkları anlatılmakta,²⁵ Ehl-i sünnet inancını temsil ettiğini düşündüğü Eş'ariyye ve Mâtürîdiyye'nin²⁶ bakış açılarıyla aralarındaki farklılıklar açıklanmaktadır. Hz. Ömer ve Hz. Ali örneğinde sahabenin kaderi nasıl anladığına da yer verilerek doğru bir irade ve kader anlayışının nasıl olması gerektiği ortaya konmaktadır. Eserin "Lâhika" bölümünde ise, Eş'arî (325/935) ve Mâtürîdî (333/944) ile İmam-ı A'zam Ebû Hanife (150/767), İmam Mâlik (179/795), İmam Şâfiî (204/820) ve Ahmed b. Hanbel'in (241/855) biyografileri yer almakta, ayrıca eserde isimleri geçen bazı âlimler hakkında kısa bilgiler sunulmaktadır.²⁷ Eserin orijinali defter hâlinde 186 sahifeden oluşmaktadır. İlk defa 1969 yılında latinize edilerek İstanbul'da Ahmet Sait Matbaası'na bastırılmıştır. Müellifin ilim ehlinde bir zâtın sorularına cevâben kaleme aldığı *Muhtasar Kitâbu'l-Kazâ ve'l-Kader* isimli kitapçık da, aynı matbaaya bastırılıp mufassal *Kitâbu'l-Kazâ ve'l-Kader* ile birlikte (arasına konularak) okuyucuya sunulmuştur. *Kitâbu'l-Kazâ ve'l-Kader* 1999 yılında "İslâm'da Kazâ ve Kader" adıyla sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından latinizesi ile birlikte basılmıştır. *Muhtasar Kitâbu'l-Kazâ ve'l-Kader* de, eserin sonuna bir bölüm olarak eklenmiştir. 2017 yılında yeniden sâdeleştirilen bu eser, bu defa orijinali konulmadan ve *Muhtasar*'ı eklenmeden basılmıştır. Yine 2019 yılında içinde orijinal ve latinizenin yer aldığı tıpkıbasımı yapılmıştır.

²⁵ Muhammed İhsan Oğuz, *Kitâbu'l-Kazâ ve'l-Kader*, 5-10.

²⁶ Muhammed İhsan Oğuz, *Kitâbu'l-Kazâ ve'l-Kader*, 10.

²⁷ Muhammed İhsan Oğuz, *Kitâbu'l-Kazâ ve'l-Kader*, 128-163.

2.1.3. *Beyânu'l-Hak ve'l-Hakîka fî Zımnı'l-Es'ile ve'l-Ecvibe*

Muhammed İhsan Oğuz'un beyanına göre eserin yazılış amacı hızlı ve sürekli bir şekilde artan dinî ve dünyevî değişimler sebebiyle kendi kendine birtakım sorular soran ancak tatminkâr cevap alamayan kişilerin sorularını cevaplandırarak onlara hizmette bulunmaktır. Eser, insanların ruhlarının kişisel olarak mı yaratıldığı, ölümün gerçekleşmesiyle bedenden ayrılan ruhun kıyamete kadar kaldığı, ruhun ölümsüz olup olmadığı, sûra üflenmesiyle ruhların ölümü tadıp tatmadığı, kalp, ruh ve nefs'in birbirinin aynı olup olmadığı, ruhun Allah'a izafe edilmesinin ve nefhin anlamının ne olduğu, Allah'a dönüş ve kavuşmanın anlamı, Arş'ın, Kürsî'nin, Levh'in, Kalem'in ne oldukları, Rahmân'ın Arş üzerine istivâsının anlamı, Cennet ve Cehennem'in buldukları, küllî ve cüz'î irade, kazâ ve kader meseleleri, Hz. Peygamber'in risâletinin hangi varlık türlerine gönderildiği, Hz. Peygamber'in âlemlere rahmet olmasının anlamı, tasavvuf ehlinde vahdet-i vücûd yolunu tutanların Allah'a vücûd-u mutlak demelerinin doğru olup olmadığı, herhangi bir etki ile ecelin öne veya geriye gidip gitmeyeceği, ayrılmış olan rızkın çalışmak veya çalışmamakla azalıp çoğalmasının mümkün olup olmadığı, kendisine bir peygamber tebliği ulaşmayan akıllı kimselerin Allah'ı bilmemelerinden dolayı özürlü olup olmadıkları, cansız varlıklardaki ateşin yakması, buzun üşütmesi gibi niteliklerin Allah'ın fiili mi, yoksa tabiatın fiili mi olduğu, insanın hakikat ve mahiyetinin açıklanması gibi yirmi bir soru ve bunların cevaplarından oluşmaktadır. Eserin sonunda Muhyiddîn İbn Arabî (638/1240) ile İmam Rabbânî arasındaki Yaratan'ın varlığı ile yaratılmışların varlığı konusundaki görüş ayrılığına ilişkin bir soru ve cevabı da yer almaktadır.

Eserde insan ruhlarının herkese has olarak mı yaratılıp yaratılmadığı,²⁸ ruhun ölümsüz olup olmadığı,²⁹ farklı gezegenlerde akıllı varlık formları olması durumunda bunların dinî sorumluluğunun nasıl olacağı³⁰ şeklindeki günümüz Müslümanları bakımından da popüler soruların ve cevaplarının yer alması dikkat çekicidir.

Müellifin beyanından öğrendiğimiz kadarıyla eser 1928 yılında yazılmıştır.³¹ 1991 yılında *21 Soruda İlmî ve Tasavvufî Gerçekler* adıyla sadeleştirilen bu eser, Oğuz Yayınları tarafından sadeleştirilerek latinize orijinali ile birlikte basılmıştır.

2.1.4. *Fuşûl-i Seb'a*

Bu eserde asırlardan beri Müslümanlar arasında farklı düşünce ve değerlendirmelere yol açan yedi konu tespit edilerek bu konular açıklanmaya çalışılmıştır. Bu yedi konu Kur'an, tefsir ve te'vil konuları, Hz. Peygamber'in sünneti ve ondan nakledilen rivayetlerle ilgili konular, icmâ ile ilgili konular, kıyas ile ilgili konular, vahdet-i vücûd

²⁸ Muhammed İhsan Oğuz, *21 Soruda Tasavvufî Gerçekler*, 17-18.

²⁹ Muhammed İhsan Oğuz, *21 Soruda Tasavvufî Gerçekler*, 18-19.

³⁰ Muhammed İhsan Oğuz, *21 Soruda Tasavvufî Gerçekler*, 54-56.

³¹ Muhammed İhsan Oğuz, *21 Soruda Tasavvufî Gerçekler*, 15.

meselesi, insanlar için Peygamber gönderilmesinin gerekli olup olmadığı meselesi, kader ve kaza meseleleridir.

Muhammed İhsan Oğuz'un kendi ifadelerinden 1338/1920 yılında kaleme aldığı anladığımız³² *Fuşûl-i Seb'a* eserinin ilk baskısı 1971 yılında yapılmıştır. Eser, 1993 yılında *İslâm Düşüncesinde 7 Önemli Konu* adıyla önce sadeleştirilmiş hali³³ peşinden de orijinalinin latinizesi³⁴ olmak üzere yine Oğuz Yayınları tarafından basılmıştır.

2.1.5. *Hayât-ı Dünyâ ve Âhiret*

1335/1917 yılında yazılan bu eserde dünya hayatının ne olduğu ve nasıl değerlendirilmesi gerektiği, ahirette nasıl bir hayat yaşanacağı, cennetin nimet ve güzellikleri ve Allah'ın nasıl görüleceği hususları, âyet ve hadislerle istinaden akıcı bir tarzda anlatılmakta; itikâdî ve amelî konulara ilişkin önemli bilgiler, irşad edici ifadeler yer almaktadır. Müellif diğer birçok eserinde olduğu gibi bu eserinde de insan irade ve kudretine ve kulun özgürlüğüne dikkat çekmektedir.

Eser latinize edilerek 1973 yılında Ahmet Sait Matbaası'nda bastırılmıştır. Eserin ana bölümleri olan "Dünya Hayatı"³⁵ ve "Ahiret Hayatı"³⁶ bölümlerinden sonra bilinmeyen kelimeleri açıklamak için bir lügatçe³⁷ eklenmiştir. 1994 yılında da, "*Dünyâ ve Âhiret Hayatı*" adıyla sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından latinizesi ile birlikte, lügatçesiz olarak basılmıştır.

2.1.6. *İslâm Tasavvufunda Vahdet-i Vücûd*

1337/1919 yılında kaleme alınan bu eser, vahdet-i vücûd meselesini her yönüyle ortaya koymakta, ehilleriyle taklitçileri arasındaki farkı belirtmekte, tasavvuf yolunun amacına ve bu yolda yaşananlara ilişkin önemli bilgiler vermektedir. Eser, bir mukaddime ile üç fasıl ve bir hâtimden oluşmaktadır. Mukaddime adı verilen iki hususa ayrılmıştır. İlkinde eserin yazılma sebepleri ve dayanakları anlatılmaktadır. İkincisinde ise İmam Rabbânî'nin keşf ve araştırmasına göre belirlenen manevî seyr ve ilerlemeler ele alınmaktadır. Birinci fasıl gerçek tasavvuf ehlinin seyr ve sülûk esnasındaki hal ve müşahedelerini; ikinci fasıl vahdet-i vücûd düşüncesinin zuhur ettiği mertebeye ulaşmadan önce bazı kişilerde Vahdet-i Vücûd hallerini; üçüncü fasıl ise vahdet-i vücûd ehlini yalnız söz ve yazı ile taklide kalkışanların sapkınlıklarını konu almaktadır. Hâtime ise İmam Rabbânî'nin *Mektûbât*'ından anlatılan bu hususlarla ilgili bilgi ve açıklamaları kapsamaktadır. Eser, 1976 yılında latinize edilmiş olup yapılan latinize baskısı 280

³² Muhammed İhsan Oğuz, *İslâm Düşüncesinde 7 Önemli Konu* (İstanbul: Oğuz Yayınları,1993), 17.

³³ Muhammed İhsan Oğuz, *İslâm Düşüncesinde 7 Önemli Konu*, 9-84.

³⁴ Muhammed İhsan Oğuz, *İslâm Düşüncesinde 7 Önemli Konu*, 87-143.

³⁵ Muhammed İhsan Oğuz, *Hayât-ı Dünyâ ve Âhiret*, (İstanbul: Ahmet Sait Matbaası, 1973), 11-23.

³⁶ Muhammed İhsan Oğuz, *Hayât-ı Dünyâ ve Âhiret*, 27-51.

³⁷ Muhammed İhsan Oğuz, *Hayât-ı Dünyâ ve Âhiret*, 55-115.

sahifedir. 1995 yılında da sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından latinizesi ile birlikte basılmıştır.

2.1.7. *Şerh-i Esmâü'l-Hüsna*

1963 yılında yazılan eserde Allah'ın doksan dokuz güzel isminin anlamları verilmekte ve bunların O'nun yüce zâtının mutlak kemâlini ifade ettiğine; yaratılmışların özelliklerine benzemediğine dikkat çekilmektedir. Ayrıca konu ile ilgili bazı önemli hususlar maddeler hâlinde dile getirilip Allah Teâlâ'nın zâtının keyfiyetinin bilinemeyeceği gibi sıfatlarının keyfiyetinin de bilinemeyeceği belirtilmektedir. Eserin orta boy yirmi kitap sahifesi olan latinizesi, 1975 yılında müellifin *Dîn-i Mübîn-i İslâm* isimli eserinin peşine başka iki eseri ile birlikte eklenerek dört eser bir arada olarak tek ciltte basılmıştır.³⁸ 2000 yılında ise sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından beş eser ile birlikte *İslâm'ın Özü* adı altında tek cilt hâlinde basılmıştır.

2.1.8. *Nûru'l-İzâh:*

1337/1919 yılında yazılan bu eserde tasavvuf terimlerinden şeriat, tarikat, hâkikat, ma'ri-fet kavramları ile seyr ve sülûk hakkındaki yanlış anlayışları ortaya koyarak tashih eden bilgiler yer almakta, ilmî tanım ve açıklamalar bulunmaktadır. Aynı zamanda; Allah'ın manevî yakınlığına, ma'rifet ve rızasına erebilmek için bir tarikata girmenin, bir şeyh ve müşid edinmenin mutlak bir gereklilik olmadığı, Kur'ân'ın herkesin imamı ve müşidi olduğu anlatılmaktadır.

Eserin latinizesi, 1975 yılında müellifin diğer üç eseri ile birlikte *Dîn-i Celîl-i İslâm* isimli eserine eklenerek beş eser bir arada, aynı cilt içinde basılmıştır.³⁹ 1997 yılında da sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından *Şerh-i Hadîs-i Zikir ve Silsile* isimli eseri ile birlikte, *Şeriat ve Tarikat Kavramları, Zikir ve Tasavvuf Yolları* adı altında basılmıştır.

2.1.9. *İki Gavs-ı Enâm: Şeyh 'Aliyyü's-Sebtî es-Seyyid Ahmed el-Kürdî*

1341/1923 yılında yazılan bu eserde Muhammed İhsan Oğuz'un müşidi Seyyid Ahmed el-Kürdî Çapakçûrî (1340/1921) ile onun müşidi 'Aliyyü's-Sebtî el-Paluvî'nin (1287/1870) biyografileri vardır. Mukaddimede, bu kitapta yer alan bilgilerin başlıca kaynağının Seyyid Ahmed el-Kürdî ile otuz yıllık beraberliği bulunan Harput Ulu Câmii İmamı Mehmed Tefvik Efendi olduğu belirtilmektedir. Mukaddimeden sonra Aliyy'üs-Sebtî'nin biyografisine geçilerek onun Hâlid-i Bağdâdî ile tanışması, hizmeti, halîfelik ve müşitlik görevi, halifeleri, kerâmetleri ve ahirete geçmesi anlatılmaktadır. Ardından Seyyid Ahmed el-Kürdî'nin dünyaya geldiği, Peygamber Efendimiz'e ulaşan soy zinciri ve tarikat

³⁸ Muhammed İhsan Oğuz, *Dîn-i Mübîn-i İslâm* (İstanbul: Ahmed Sait Matbaası, 1975), 147-168.

³⁹ Muhammed İhsan Oğuz, *Dîn-i Celîl-i İslâm* (İstanbul: Ahmed Sait Matbaası, 1975), 63-83.

silsilesi, halîfelik ve irşâd ile görevlendirilmesi, nefsiyle cihadı ve ibadeti, bazı mübarek halleriyle kerâmetleri ve ahirete göçmesi hakkında bilgiler verilmektedir.

Hicrî 1342 yılında İstanbul Necm-i İstikbâl Matbaasında Osmanlıca olarak basılan eser, 1992 yılında sadeleştirilerek *İki Büyük Allah Dostu: Şeyh Aliyyü's-Sebtî-Seyyid Ahmed Çapakçûrî* adıyla ve Seyyid Ahmed el-Kürdî'nin Muhammed İhsan Oğuz'a yazdığı dokuz mektuptan oluşan *Mücâhedât-ı Dîniyye* isimli eseri ile birlikte 2003 yılında Oğuz Yayınları tarafından *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihâd* adı altında basılmıştır.⁴⁰

2.1.10. *Maķâmât-ı Hâce 'Abdülhâlık el-Gucdûvânî*

1335/1917 yılında kaleme alınan bu eserde Nakşî silsilesi büyüklerinden 'Abdülhâlık el-Gucdûvânî'nin (575/1179 veya 617/1220) doğumu, hayatı, menkıbeleri, önemli bir vasiyeti, Hâcegâniyye yolunun ilkeleri olarak belirlediği sekiz kelimenin anlam ve açıklamaları, ilk defa kendisi tarafından okunarak başlatılan "Hatm-i Hâcegân"ın nasıl icrâ edildiği ve nelerin okunduğu anlatılır.

Müellifin kendi el yazılarıyla orta boy bir deftere yazılı olan bu eserin orijinal nüshası 104 sayfa olup, müstakil olarak basılmamıştır. Bununla birlikte; Muhammed İhsan Oğuz 1971 yılında yazdığı *Ârifler Silsilesi-Silsiletü'l-Ârifîn Tezkiretü's-Şiddîkîn* isimli eserinin "Abdülhâlık el-Gucdûvânî" bahsinde aynı bilgileri zikretmiş⁴¹ ve bu eser Oğuz Yayınları tarafından sadeleştirilerek basılmıştır.

2.1.11. *el-Es'ile ve'l-Ecvibe:*

1923 yılında yazılmıştır. Din ve felsefe alanında birçok kitap okuyarak fikir karmaşasına uğrayan bir doktorun sorularına verilen cevaplardan müteşekkildir. Bu sorular iman ve ibadet, namaz ve kible, içtihat ve mezhepler, Kur'an ve tefsir, yedi kıraat, insanın fiil ve iradesi ile ilâhî irade, ruh ve akıl, nefis ve şeytan, vahdet-i vücûd ve vahdet-i şühûd, Allah rızasına ulaştıracak en kısa ve hayırlı yol hakkındadır.

Müellifin kendi el yazısıyla orijinal nüshası yetmiş dört sahife olan eserin latinizesi, 1975 yılında *Dîn-i Mübîn-i İslâm* eserine ek olarak başka iki eseri ile aynı cilt içinde bastırılmıştır.⁴² 1995 yılında da sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından diğer üç eseri ile birlikte *Sorular ve Cevaplar* adıyla basılmıştır.

2.1.12. *Nu'ût-ı Celîle-i Muḥammediyye*

"Pâdişâh-ı her dü âlemdir Muhammed Mustafâ

Server-i Evlâd-ı Âdem'dir Muhammed Mustafâ"

⁴⁰ Muhammed İhsan Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, 113-166.

⁴¹ Muhammed İhsan Oğuz, *Arifler Silsilesi*, 1/157-215.

⁴² Muhammed İhsan Oğuz, *Dîn-i Mübîn-i İslâm*, 85-144.

beyti ile başlayan bu na't on dört beyit olup müellifin *Miftâhu's-Sa'âde* isimli eserinin "Peygamberlere İman" bahsi ile *Dîn-i Mübîn-i İslâm* isimli eserinin altıncı faslında mevcuttur.⁴³ Bu na't *Ârifler Silsilesi-Silsiletü'l-Ârifin Tezkiretü's-Şiddîkîn* isimli eserin Peygamber Efendimizle ilgili bölümünde ise yirmi beyit olarak yazılmıştır.

2.1.13. Nu'ût-ı Celîle-i Ahmediyye

"Bütün âlemlere rahmet sen oldun yâ RasûlAllah

Raûf ile rahîmdir çünkü vasfın yâ RasûlAllah"

beyti ile başlayan sekiz beyitlik bu na't *Dîn-i Mübîn-i İslâm* eserinin altıncı faslında mevcuttur.⁴⁴ Aynı na't, *Ârifler Silsilesi-Silsiletü'l-Ârifin Tezkiretü's-Şiddîkîn* isimli eserin Peygamber Efendimizle ilgili bölümünde de yer almaktadır.

2.1.14. Nu'ût-ı Celîle-i Şiddîk-ı Ekber

"Rasûlullâh'a ilk iman eden sensin muhakkak ey Büyük Şiddîk

Bu devletle ricâl-i âlemi geçtin muhakkak ey Büyük Şiddîk"

beyti ile başlayan ve Hz. Ebû Bekir'in faziletlerini anlatan yirmi beyitlik bu na't, *Ârifler Silsilesi-Silsiletü'l-Ârifin Tezkiretü's-Şiddîkîn* isimli eserin "Hz. Ebû Bekir es-Siddîku'l-Ekber" bahsinde yer almaktadır.⁴⁵

2.1.15. Mir'ât-ı İmam Rabbânî

Hicrî 1336 yılında kaleme alınan bu eserde mukaddimede de belirtildiği üzere Nakşî-Hâlidî şeyhlerinden Abdülmecîd el-Hânî'ye ait *el-Hadâîku'l-Verdiyye fî Hakâiki Ecillâi'n-Nakşibendiyye* isimli kitapta yer alan İmam Rabbânî ile ilgili bilgiler tercüme edilip yeniden düzenlenerek okuyucuların istifadesine sunulmuştur. Eserde İmam Rabbânî'nin Hz. Ömer'e dayanan soy zinciri, Muhammed Bâkî Billâh'dan yukarıya doğru tarîkat silsilesi, hayat hikâyesi, manevî mertebelere yükselişi ve müceddidliği, din ve tasavvufa dair önemli sözleri, eserleri ve halifelerinin isimleri konu edilmektedir.

Muhammed İhsan Oğuz, bu eserdeki bilgilere *Ârifler Silsilesi-Silsiletü'l-Ârifin Tezkiretü's-Şiddîkîn* isimli eserinin "İmam Rabbânî" bahsinde de yer vermiştir.

2.1.16. el-Hizbü'l-A'zam

Fâtiha ile başlayıp Allah'a hamd ve Hz. Peygamber'e salât ile biten otuz dört sahifelik bir virddir. Esmâü'l-hüsnâ ile Kur'ân-ı Kerîm'den bazı âyetler ve çeşitli duaları içermektedir. Hicrî 1327 yılında tertip edilerek, diğer iki vird ile birlikte Arapça olarak basılmıştır.

⁴³ Muhammed İhsan Oğuz, *Dîn-i Mübîn-i İslâm*, 43-44.

⁴⁴ Muhammed İhsan Oğuz, *Dîn-i Mübîn-i İslâm*, 45-46.

⁴⁵ Muhammed İhsan Oğuz, *Arifler Silsilesi*, 1/113-120.

2.1.17. *Vesâilü's-Sa'âdât*

Cuma günü başlayıp haftanın her günü için okunacak ayrı bir virdin yer aldığı 69 sayfalık dua ve zikir kitabıdır. İçinde bazı Kur'an âyetleri ile istiğfar ve salavatlar yer almakta, bunların her biri Allah'a hamd ve Hz. Peygamber'e salât ile son bulmaktadır. Hicrî 1327 yılında tertip edilerek *el-Hizbü'l-A'zam* ve *Hizbü'l-Münâcât* ile birlikte basılmıştır.

2.1.18. *Hizbü'l-Münâcât*

Dua ve yakarıştan ibaret olan üç sahifelik bir virddir. Allah'a hamd ve Hz. Peygamber'e salât ile son bulmaktadır. Hicrî 1327 yılında tertip edilerek *el-Hizbü'l-A'zam* ve *Vesâilü's-Sa'âdât* ile birlikte basılmıştır.

2.1.19. *Elli dört Farz Tercemesi*

1384/1965 yılında kaleme alınan bu eserde Hasan el-Basrî tarafından Kur'an âyetlerinden çıkarılarak belirlenen elli dört farzın nakil ve şerhi yapılmaktadır. Eserin başında, mükelleflerin sorumlulukları ile ilgili açıklamalar vardır. Sonunda ise elli dört farz arasında bulunmayıp müellif tarafından tespit edilen başka farzlar da yer almaktadır.

Eserin latinizesi, 1975 yılında müellifin *Dîn-i Mubîn-i İslâm* isimli eserinin peşinden diğer iki eseri ile aynı cilt içinde basılmıştır.⁴⁶ 2000 yılında da sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından diğer beş eser ile birlikte *İslâm'ın Özü* adı altında tek cilt hâlinde basılmıştır.

2.1.20. *Muhtaşar Kitâbu'l-Ğazâ ve'l-Ğader*

1964 yılında yazılan bu eser, ilim ehlerinden bir zâtın "kaza-kader" meseleleriyle ilgili sorularına cevap olarak kaleme alınmıştır. Eserde insan iradesinin yok hükmünde olduğu anlamı çıkarılan bazı âyet ve hadislerin nasıl anlaşılması gerektiğine ilişkin açıklamalar ve nakiller yer almaktadır.

Eserin latinizesi 1969 yılında 30 sahifelik bir kitapçık halinde basılarak *Mufaşşal Kitâbu'l-Ğazâ ve'l-Ğader* ile birlikte (onun arasına konularak) okuyucuların istifadesine sunulmuştur. 1999 yılında sadeleştirilerek *İslâm'da Kazâ ve Kader* adıyla basılan eserin sonuna bir bölüm halinde eklenmiş, Oğuz Yayınları tarafından latinizesi ile birlikte basılmıştır.

Eser listesinde *Mülahhas Kitâbu'l-Ğazâ ve'l-Ğader* diye geçen bu eserin basılan nüshadaki ismi, *Muhtaşar Kitâbu'l-Ğazâ ve'l-Ğader*'dir. Müellif tarafından sonuna İmam Mâtürîdî, İmam Eş'arî ve İmam Ebû Cafer et-Tahâvî'nin kısa hayat hikayeleri ile Selefiyye ve Ehl-i sünnet'e dair bilgilerin eklendiği 21 Aralık 1964 tarihli bir diğer nüshada da eserin ismi "Muhtasar" olarak ("Mülahhas" değil) geçmektedir.

⁴⁶ Muhammed İhsan Oğuz, *Dîn-i Mubîn-i İslâm*, 173-191.

2.1.21. Cum'a Gün ve Gecenin Fezâili

1954 yılında yazılan bu eserde Cuma namazı hakkında inen iki âyetin anlamı ile iniş sebebi, Cuma gününde yapılacak dua ve zikirler ile duanın kabul edildiği saat, Cuma gününde okunması müstehab olan şeyler, beş madde halinde önemli uyarı ve açıklamalar yer almaktadır. Daktilo ile latinizesi on sekiz sahife tutan eser 1991 yılında sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte *İslâm'da Mübârek Günler ve Geceler* adı altında başka altı eserle toplu halde basılmıştır. 2006 yılında da Oğuz Yayınları tarafından *Cuma Gününün Faziletleri* adıyla basılmıştır.

2.1.22. Receb-i Şerîf'in ve Leyle-i Regâib'in Fezâili

1954 yılında yazılan bu eserde Receb ayı ile bu ayın ilk cuması olan Regâib gecesinin, yine bu ayın 27. gecesini olan Miraç gecesinin ihyâsı, müstehab olan diğer mübarek gün ve gecelerin faziletleri anlatılmaktadır. Latinizesi daktilo ile seyrek yazılı on dört sahife tutan eser, 1991 yılında sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte *İslâm'da Mübârek Günler ve Geceler* adı altında müellifin diğer altı eseriyle toplu halde basılmıştır.

2.1.23. Şa'bân-ı Şerîf'in ve Leyle-i Berât'ın Fezâili

1954 yılında yazılan bu eserde Şaban ayının ve Berat gecesinin faziletlerine dair nakil ve rivâyetler, Hz. Peygamber'e salâtın ne anlama geldiği hakkındaki görüşler ve bazı dualar yer almaktadır. Latinizesi daktilo ile seyrek yazılı on üç sayfa tutan eser 1991 yılında sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte *İslâm'da Mübârek Günler ve Geceler* adı altında, müellifin diğer altı eseriyle toplu halde basılmıştır.

2.1.24. Ramazân-ı Şerîf'in ve Leyle-i Kıadr'in Fezâili

1954 yılında yazılan bu eserde Ramazan ayının faziletine dair bazı âyet ve hadisler, Ramazan ayı ile Kur'ân'ın ilgisi ve hususiyeti, Kadir Gecesi'nin kıymeti, Kadir Sûresi'nin anlamı ve açıklaması, Kadir Gecesi'nin hangi gece olduğu, yapılacak dualar yer almaktadır. Latinizesi daktilo ile seyrek yazılı yirmi üç sayfa eser, 1991 yılında sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte *İslâm'da Mübârek Günler ve Geceler* adı altında, müellifin diğer altı 6 eseriyle toplu halde basılmıştır.

2.1.25. Sûre-i Kıadr'in Tefsîr, Tercemesi ve Fezâili

Müellifin risâle şeklindeki bu çalışması *Ramazân-ı Şerîf'in ve Leyle-i Kıadr'in Fezâili* isimli eserin içinde bulunmaktadır.

2.1.26. Risâle-i Hukûk-ı Vâlideyn

1962 yılında yazılan bu kısa eserde anne ve baba hakkı ile ilgili âyet ve hadisler, bunların anlamları ve bu hususta bazı açıklamalar yer almaktadır. Eser 2000 yılında sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından müellifin diğer beş eseri ile birlikte *İslâm'ın Özü*

adı altında tek cilt hâlinde basılmıştır. 2011 yılında da yine Oğuz Yayınları tarafından *Ana Baba Hakkı* adıyla müstakil bir risale olarak basılmıştır.

2.1.27. *Risâle-i Necâtü'l-Mütehayyirîn*

Hicrî 1338 yılında yazılan bu eser çeşitli nefsânî isteklerin peşinden koşan insanların beklentilerine çoğu Kur'ân âyetlerinden, bazıları da hadis ve güzel sözlerden cevaplar vererek, insanlara kurtuluş yolunu göstermektedir. Muhammed İhsan Oğuz, eserin sonundaki notunda bu yazının "Her şeyi yaparım" davasında bulunanlar için yazıldığını belirtmiştir. Latinizesi sekiz sayfa olan eser 1995 yılında sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte Oğuz Yayınları tarafından *Sorular ve Cevaplar* adı altında, yazara ait başka üç eserle toplu halde basılmıştır.

2.1.28. *Şeyh Şa'bân-ı Velî-i Halvetî*

1336/1918 yılında yazılan bu eser, bir mukaddime ile dört fasıldan müteşekkildir. Mukaddimede Halvetiyye tarikatının seyr ve sülûküne dair açıklamalar ile Halvetiyye silsilesi ve şubeleri anlatılmaktadır. Birinci fasılda tarikat pîri Ömer el-Halvetî hakkında bilgiler; ikinci fasılda Pîr-i Sâni Yahyâ-yı Şirvânî hakkında bilgi; üçüncü fasılda Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin hayatı, bazı özellikleri ve kerâmetleri; dördüncü fasılda Şeyh Karabaş-ı Velî hakkında bilgiler yer almaktadır. Eser 1993 yılında sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte Oğuz Yayınları tarafından Şeyh Mustafâ-yı Çerkeşî hakkındaki eserle bir arada *Hz. Şa'bân-ı Velî ve Mustafa Çerkeşî* adı altında basılmıştır.

2.1.29. *Pîr-i Şânî-i Tarîk-i Şa'bânî Şeyh Muştafâ-yı Çerkeşî*

1961 yılında yazılan bu eserde Şa'bâniyye'nin ikinci Pîri Mustafâ-yı Çerkeşî'nin hayatı, tarikat silsilesi ve halifeleri, *Risâle fî Tahkîki't-Tasavvuf* isimli eserinin özeti ve iki şiiri, Halvetiyye tarikatının yirmi şartı ve kendisinin bu şartları üçe indirmesi, kemâl ve kerâmetleri yer almaktadır. Eser 1993 yılında sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte Oğuz Yayınları tarafından Şeyh Şa'bân-ı Velî hakkındaki eserle bir arada *Hz. Şa'bân-ı Velî ve Mustafa Çerkeşî* adı altında basılmıştır.

2.1.30. *Yûnus Emre'nin Terceme-i Hâli*

1971 yılında yazılan bu eserde Yûnus Emre'nin hayatı ve tasavvufî kişiliği ile silsilesi, Hacı Bektâş-ı Velî'nin kısa hayatı ile Muhammed İhsan Oğuz'un Hacı Bektâş-ı Velî hakkındaki na'tı yer almaktadır. Latinizesi daktilo ile yirmi bir sayfa olan eser 1991 yılında sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından latinizesi ile birlikte basılmıştır.

2.1.31. *Şühûr-i Şelâse Münâsebetiyle Bir Mev'ıza ve Tezkîr*

1961 yılında yazılan bu eser Üç Aylar münasebetiyle akıp giden zamanı düşünüp Allah'ın rızasını ve ahiret hayatını kazanmak için dünya hayatını nasıl geçirmek ve değerlendirmek gerektiğini, Allah'ı zikrin ve O'na kulluk etmenin önemini, Allah yolunda

aşk ve muhabbetin anlamını ve gereğini etkili bir üslup ile anlatmaktadır. Orijinali sekiz sayfa olan eser 1991 yılında sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte *İslâm'da Mübârek Günler ve Geceler* adı altında, yazara ait altı farklı eserle birlikte toplu halde basılmıştır.

2.1.32. *Hac, Kurban, Kâ'betullah*

Bu eser: Hz. İbrâhim'in, Hz. Hâcer ile Hz. İsmâil'i Kâbe'nin bina olunacağı yere neden ve nasıl getirip bıraktığını, onların buradaki hayatını, Hz. İsmâil'in kurban edilmesi olayını, Kâbe-i Muazzama'nın nasıl bina edildiğini, haccın farz olması ve şartları ile namazda Kâbe'ye yönelmemizin anlam ve amacını anlatmaktadır. Latinizesi daktilo ile on dört sayfa olan eser, 1991 yılında sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte *İslâm'da Mübârek Günler ve Geceler* adı altında yazara ait diğer altı eserle toplu halde basılmıştır.

2.1.33. *Mücâhedât-ı Dîniyye*

1340/1921 yılında yazılan bu eser bir mukaddime ile Seyyid Ahmed el-Kürdî (Çapakçûrî)'nin Muhammed İhsan Oğuz'a yazdığı dokuz mektup ve hasbihâlden oluşmaktadır. Mukaddimedede Muhammed İhsan Oğuz'un mürşid arayışı ve Seyyid Ahmed el-Kürdî'yi nasıl bulduğu anlatılmaktadır. Devamında Ahmed el-Kürdî Çapakçûrî'nin yazdığı dokuz mektupta kendisine yaptırdığı seyr ve sülûkün safhaları, sorularına verdiği cevap ve açıklamalar, icâzetnâme ve nasihatler bulunmaktadır. Eserin sonundaki hasbihal bölümünde ise Seyyid Ahmed el-Kürdî Çapakçûrî'nin vefatı üzerine Muhammed İhsan Oğuz'un ihvânına verdiği mesajlar, önemli bilgi ve uyarılar yer almaktadır. Latinizesi daktilo ile elli bir sayfa olan eser, 1992 yılında sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihâd* adı altında ve *İki Gavs-i Enâm...* ile bir arada basılmıştır.

2.1.34. *İsm-i Zât, Kelime-i Nefy ve İsbât Hakkında Bir Yazı*

Bu risalede Allah isminin "İsm-i Zât" olduğu, Allah Teâlâ'yı İsm-i Zâtı ile zikretmenin, O'nu sonsuz isim ve sıfatı ile zikir sayıldığı, İsm-i Celîl-i Zât ile zikrin keyfiyeti, letâifin tasfiye ve tezkiyeleri, böylece manevî makamlara yükselerek kendi asıl ve hakikatlerinde fena ve bekaya ermeleri" anlatılmaktadır. Merhum Mesud Seyhun'un el yazısı ile istinsah edilmiş olan eldeki nüsha, yirmi dokuz defter sayfasıdır. Risalenin merhum Hayri Taptık'ın hazırladığı mektup kütüğünde yer alan ve bazı küçük farklar bulunan bir diğer nüshası daha vardır. Bu nüsha Oğuz Yayınları tarafından *Muhammed İhsan Oğuz'dan Mektuplar* adıyla basılan eserin birinci cildine "Onuncu Mektup" olarak alınmıştır.

2.1.35. *Derecât-ı Tevhîd Hakkında*

Kısa bir yazı olup orijinali 3 dosya sahifesidir. Besmeleden sonra başlık olarak: "Bu Yazı Merâtib-i Tevhîd Hakkındadır" denilmiştir. Eserde "Tevhîd, kadîm lizâtihi'yi kadîm lizâtihi'nin gayriden ayırmaktır. Bunun ise, derecât ve merâtibi vardır" denildikten sonra, bunlar yedi mertebe hâlinde açıklanmıştır. Muhammed İhsan Oğuz bir mektubunda muhatabına verdiği Cennet'te Allah Teâlâ'nın görülmesi ile ilgili bilgilere ek olarak merâtib-

i tevhîdi de bazı ifade farklılıklarıyla yazmıştır. Bu mektup basılı olan “Muhammed İhsan Oğuz'dan Mektuplar” eserinin birinci cildinde ve on beş numara ile⁴⁷ yer almaktadır.

2.1.36. *Sûre-i Fâtiha'nın Yedi Âyet Olarak Meâlen Tercemesi*

Müellif, 1967 yılında kaleme aldığı bu tercümede evvelâ Besmele'nin Fâtiha'dan bir âyet olup olmadığı hakkındaki ihtilaftan söz ederek, çoğu Hanefiler gibi kendisinin de Besmele'nin Fâtiha'dan bir âyet olmayıp sûre başlarına, sûrelerin aralarını ayırmak için konulduğu kanaatini gerekçeleriyle açıklamıştır. Ardından da, Fâtiha Sûresi'nin yedi âyetinin Türkçe anlamlarını vermiştir. Fâtiha Sûresi'nin tercemesi açıklamalı olarak *Miftâhu's-Sa'âde*'nin sonunda da yer almaktadır.

2.1.37. *Şemâil-i Şerîfe-i Muhammediyye Hakkında*

Eserde Hz. Peygamber'in fizikî ve ahlâkî özellikleri, sağlık ve temizlik konusundaki titizliği, yemesi, giyinmesi, ailesi, ashâbı ve diğer insanlarla olan ilişkisi, Allah Teâlâ'ya yöneliş ve ibadeti gibi konular anlatılmaktadır. Her Müslümanın bunlar üzerinde önemle durup kendini kıyaslayarak davranışlarını ona göre düzenlemesi tavsiye olunmaktadır. Mevcut nüshada yazılı ismi *Risâle-i Şemâil-i Şerîfe-i Muhammediyye, Siyer-i Celîle-i Ahmediyye 'Aleyhi Efdalü's-Şalâtü ve's-Selâmü ve't-Taḥiyye'* dir.

1968 yılında yazılan eserin teksir kâğıdına basılmış latinizesi beş sahifedir. *Silsiletü'l-Ârifîn Tezkiretü's-Şiddîkîn*'in birinci cildindeki “Nübüvvet-i Muhammediyye” bahsine de alınmış olan bu eser, 2000 yılında sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte Oğuz Yayınları tarafından *İslâm'ın Özü* adı altında yazara ait diğer beş eserle birlikte basılmıştır.

2.1.38. *Ba'zı Hakâyık-ı Şifât-ı Celîle-i İlâhiyye ile Haşâiş ve Siyer-i Celîle-i Muhammediyye Hakkında Nu'ût-ı Şerîfe*

“Zât-ı Hak Zâtı'yla kâim bir Ganî Hallâk iken

Zât-ı Pâki'yle berâber hiçbir eşyâ yok idi”

beyiti ile başlayan bu na't on altı beyit olup *Dîn-i Mübîn-i İslâm* eserinin altıncı faslına alınmıştır. ⁴⁸ Aynı na't *Silsiletü'l-Ârifîn Tezkiretü's-Şiddîkîn* isimli eserin Peygamber Efendimiz ile ilgili bölümünde de yer almaktadır.

2.1.39. *el-Fevzü'l-Kebîru'l-Ebedî fî Beyân-ı Uşûl, 'Akâ'id, Ahkâm ve Mesâil-i Dîn-i Celîl-i Ahmedî*

Bu eser *Miftâhu's-Sa'âde*'nin bir özeti olup, dinin tanımı ve mahiyeti, İlm-i Tevhîdi açıklamaktadır. İtikâda, amele, ahlâka ve ihlâsa ilişkin hükümlerle ef'âl-i mükellefîni içermekte; İslâm'ın altı iman esası ile bunlara ilişkin meselelere cevaplar içermektedir.

⁴⁷ Muhammed İhsan Oğuz, *Muhammed İhsan Oğuz'dan Mektuplar* (b.y.: Oğuz Yayınları, ts.), 1/99-107.

⁴⁸ Muhammed İhsan Oğuz, *Dîn-i Mübîn-i İslâm*, 39-42.

1975 yılında yazılan eser, 1978 yılında latinize edilerek bastırılmış olup yüz yetmiş üç sayfadır. Eserin basılan nüshadaki ismi, yukarıda yazılan şekilde olup, listedeki “el-Fevzü'l-Kebîri'l-Ebedî” yazımı yanlıştır. “Kebîr” kelimesi, “Fevz” kelimesinin sıfatı olduğundan, “el-Fevzü” gibi ona tâbî olarak “ötre hareke” ile “el-Kebîru” şeklinde okunması gerekir. 1978'deki baskıda da öyledir. Yine basılan nüshadaki “Usûl, Akâid, Ahkâm ve Mesâil” kelimelerinin yerine, listede “Usûl, Erkân, Kavâid, Vesâil” kelimeleri kullanılmıştır. Basılan eserde kullanılan kelimelerin daha uygun olması ve aynı eser için iki farklı isim ortaya çıkmasının hoş olmaması sebebiyle basılı nüshaya uyulmasında fayda vardır.

2.1.40. *Mezheb-i Selef*

1972 yılında yazılan bu eserde, İslâm'ı Peygamber Efendimiz'den öğrenip onu bütün sadelik ve gerçekliğiyle yaşayan ashâb-ı kirâm ile onlara güzellikle uyanların yolu olarak nitelediği Selefîyye Mezhebi anlatılmaktadır. Selefîyye Mezhebi'nin dayandığı esaslar, bazı İslâmî anlayışlar ve gruplar, çeşitli meselelerle ilgili ilim ve anlayışlar, Kur'ân'ın bildirdiği tevhîd inancına ilişkin aklî ve naklî deliller ve açıklamalar yer almakta, Mezheb-i Selef'in, sırf Kitap ve Sünnet yolu olduğu vurgulanmaktadır.

1973 yılında latinize edilerek bastırılan eser, elli kitap sahifesi teşkil etmekte olup arkasında bir de yirmi sekiz sahifelik lügatçesi vardır. 2005 yılında sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından orijinali ve latinizesi ile birlikte basılmıştır.

2.1.41. *Dîn-i Mübîn-i İslâm*

1970 yılında yazılan bu eser yedi fasıldan müteşekkildir. Birinci fasılda Allah'a îmân ile O'nun varlığı ve nasıl bilineceği; ikinci fasılda Allah'ın muttasıf olduğu kemâl sıfatları; üçüncü fasılda Allah'ın varlığına ve birliğine dair Kur'an âyetleri; dördüncü fasılda İslâm'ın inanca, amele, ahlâka ilişkin hüküm ve esasları; beşinci fasılda Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliği, nitelik ve özellikleri hakkında bilgi ve açıklamalar; altıncı fasılda Allah'ın şanının yüceliğini ve Hz. Peygamber'in değerini anlatan üç önemli na't; yedinci fasılda da eserin iyi anlaşılabilmesi için konulan lügatçe yer almaktadır.

Orta boy kitap sahifesi ile latinizesi seksen sayfa olan eser, 1975 yılında müellifin diğer üç eseri ile birlikte bu isim altında ve aynı cilt içinde bastırılmıştır. 2000 yılında da müellifin biri diğerinin devamı gibi olan *Dîn-i Celîl-i İslâm* isimli eseriyle birleştirilip sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından müellife ait diğer beş eserle toplu halde *İslâm'ın Özü* adı altında basılmıştır.

2.1.42. *Kitâbü'z-Zikr*

1973 yılında yazılan bu eserde Allah'ı zikretmenin çeşitleri ve önemi; Allah'ın zikri hakkındaki bazı âyet ve hadisler ile Allah'ı zikrin en büyüğünün farzlar, vacipler, sünnetler olduğuna ilişkin bilgiler yer almaktadır. Orta boy kitap sahifesi ile latinizesi dokuz sayfa olan

eser 1975 yılında müellifin *Dîn-i Celîl-i İslâm* ve diğer iki eseri ile birlikte aynı cilt içinde⁴⁹ basılmıştır.

2.1.43. *Kitâbü't-Tevhîd*

1953 yılında kaleme alınan bu eserin konusu Kelime-i Tevhîd'dir. İki kısım olan eserin birinci kısmında "Allah" İsm-i Celâli ile "Lâ ilâhe illâllah" Kelime-i Tevhîdi'nin ne anlama geldiği ve bu mübarek kelimenin bütün îman esaslarını nasıl içerdiği; ikinci kısmında da "Muhammedün Rasûlullah"daki "rasûl" kelimesinin Allah'a izafetinin sebebi ve nelere inanmayı gerektirdiği anlatılmaktadır. Latinizesi altı daktilo sahifesi olan eser 2000 yılında sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından müellife ait diğer beş eserle birlikte, *İslâm'ın Özü* adı altında basılmıştır.

2.1.44. *el-Burhân ve'l-Îkân fî Beyân-ı İrâde-i Cüz'iyeye-i İnsân*

1390/1970 yılında kaleme alınan bu eser, İmam Eş'arî ile İmam Mâtürîdî'nin kazâ-kader ve irâde-i cüz'iyeye meseleleri hakkındaki ilmî görüş ve düşüncelerinin aleyhinde bulunan İbn Teymiyye ile talebesi İbn Kayyim el-Cevziyye'nin ithamlarına karşı yazılmıştır. Eserde İbn Teymiyye ve İbn Kayyim'in ağır eleştirileri nakledildikten sonra bunlara gerekli cevaplar verilmiş, kazâ-kader konusunun temelini teşkil eden "insanın cüz'î iradesi, niyet ve seçimi, kudret ve kesbi ile ilgili tereddütleri giderici açıklamalar yapılmıştır.

Latinizesi kırk dört sayfa olan eser, 1975 yılında müellifin *Dîn-i Celîl-i İslâm* ve diğer üç eseri ile birlikte bastırılmıştır.⁵⁰ 2000 yılında da sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından yazara ait beş eserle birlikte *İslâm'ın Özü* adı altında basılmıştır.

2.1.45. *Beş Suâl-Beş Cevap*

1969 yılında yazılmış olup asıl ismi *Taḥşîl-i Vesâil-i Huzûr ve İṭmi'nân-ı Kulûb fî Beyân-ı Def ve İzâle-i Rayb ve Şükûk*'tur. Kısaca *Beş Suâl-Beş Cevap* da denilen bu eserde insanın asıl ve hakikatinin ne olduğu, ne için yaratıldığı, dünyaya nasıl geldiği, dünyada neleri yapmasının iyi, neleri yapmasının kötü olduğu, dünya hayatı sona erdikten sonra nasıl bir hayat yaşanacağı sorularının cevapları ile eserde geçen bazı kelime ve kavramların anlamları verilmektedir.

Latinizesi yirmi bir kitap sayfası teşkil eden eser 1975 yılında müellifin *Dîn-i Celîl-i İslâm* ve diğer üç eseri ile birlikte basılmıştır.⁵¹ 1995 yılında da sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından Yazar'a ait üç eserle toplu halde *Sorular ve Cevaplar* adı altında basılmıştır.

2.1.46. *Dîn-i Celîl-i İslâm*

⁴⁹ Muhammed İhsan Oğuz, *Dîn-i Celîl-i İslâm*, 89-97.

⁵⁰ Muhammed İhsan Oğuz, *Dîn-i Celîl-i İslâm*, 103-144.

⁵¹ Muhammed İhsan Oğuz, *Dîn-i Celîl-i İslâm*, 39-59.

1972 yılında yazılan bu eserde İslâm'ın beş şartı ve bunların açıklamaları, amel ve ibadetlerde ihlâsın anlamı ve yeri, ihlâs ve ahlâkın önemi, farz olan ibadetlerin Kur'an ve sünnetten delilleri yer almaktadır.

Latinizesi otuz bir kitap sahifesi teşkil eden eser 1975 yılında bu isim altında müellifin dört ayrı eseri ile birlikte bastırılmıştır.⁵² 2000 yılında da biri diğerinin devamı mahiyetindeki *Dîn-i Mübîn-i İslâm* isimli eseriyle birleştirilip sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından müellife ait farklı beş eserle birlikte *İslâm'ın Özü* adı altında basılmıştır.

2.1.47. Şıfâtullâh, Zâtullah'ın 'Aynı ve Ğayrı Olması Mes'ele-i Mühimmesi Hakkında Tahkîkât

Bu risale *İslâm Tasavvufunda Vahdet-i Vücûd* eserini basılmadan önce okuyan ilim ehlinde birinin İmam Rabbânî'nin eserde yer alan konuya ilişkin ifadelerinin yanlış bir anlayışa yol açabileceğini dile getirmesi üzerine, bir açıklama olarak yazılmıştır.

1975 yılında kaleme alınan bu yazıdaki açıklama *İslâm Tasavvufunda Vahdet-i Vücûd*'un 1976 tarihli ilk baskısında 153. ve 154. sayfalarına dipnot olarak konulmuştur. Eserin 1995 yılında sadeleştirilip Oğuz Yayınları tarafından latinizesi ile birlikte yapılan basımında da Muhammed İhsan Oğuz'un bu açıklamasına, sadeleştirilen kısmın 185. ve 186.; latinizesinin de 458. ve 459. sahifelerinde yazara ait olduğunun anlaşılması için italik harflerle yer verilmiştir.

2.1.48. Silsiletü'l-Ârifin Tezkiretü's-Şiddîkîn

1971 yılında yazılan bu eser dört mebhasdan meydana gelmiştir. Birinci mebhasda Allah'ın varlığı, birliği ve sıfatları; ikinci mebhasda İslâm'ın genel hükümleri; üçüncü mebhasda Hz. Muhammed'in peygamberliği ve seçkin özellikleri; dördüncü mebhasda Hz. Ebû Bekir'den Muhammed İhsan Oğuz'a kadar olan otuz iki Sıddîkiyye ve Nakşibendiyye büyüğünün biyografileri, menkıbeleri, hal ve kemâlleri anlatılmaktadır. Eserin sonunda da müellifin kendi hayat hikâyesi ve tasavvufi durumu yer almaktadır.

Eserin orijinali 1738 defter sahifesi olup, önce beş cilt, daha sonra kalınca iki cilt hâline getirilmiştir. Eser, 1996 yılında sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından latinizesi ile birlikte, dört cilt hâlinde basılmıştır.

2.1.49. Şerh-i Hadîs-i Zikir ve Silsile

1977 yılında yazılan bu eserin tam adı *Şerh-i Hadîs-i Zikir ve Mebâhiş-i Selâsil-i Turuk-ı Âliyye-i İslâmiyye*'dir. Eserde zikir konusunda Hz. Ali'den rivâyet edilen bir hadisin açıklaması, zikrin çeşitleri ile zikir hakkındaki bazı âyet ve hadisler, on iki tarikat silsilesinin

⁵² Muhammed İhsan Oğuz, *Dîn-i Celîl-i İslâm*, 3-33.

pîrlerinin isimleri ile vefat tarihleri, ilk üç nesilden sonra ortaya çıkan yüksek sesle ve deverân halinde yapılan zikirlerle ilgili bilgi ve değerlendirmeler yer almaktadır.

İlk defa 1979 yılında bastırılan ve latinizesi atmış sayfa tutan eser 1997 yılında Oğuz Yayınları tarafından sadeleştirilerek müellifin *Nûru'l-İzâh* isimli eseri ile birlikte *Şerâat-Tarîkat Kavramları, Zikir ve Tasavvuf Yolları* adı altında basılmıştır.

2.1.50. Vesîletü'n-Necât-Mufaşşal İlmihâl

1976 yılında kaleme alınan eser, iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda Allah ve Hz. Peygamber hakkında bilgi ve açıklamalar ile inanç esasları; ikinci kısımda İslâm'ın amelî hükümleri ile temizlik ve ibadet esasları yer almakta, namaz, zekât, oruç, hac ibadetleri, bu ibadetlerin farz kılınması ve şartları, hikmetleri ve nasıl yerine getirileceği ile ilgili bilgiler verilmektedir. Hâtîmede ise ibadetlerdeki müşterek faziletler anlatılmaktadır.

1977 yılında latinize edilerek bastırılan eser, iki yüz doksan beş sayfadır. Eserin Oğuz Yayınları tarafından 1991 yılında ve sonrasında sadeleştirilmiş baskıları yapılmıştır.

2.1.51. Mûlahhas Selefîyye Mezhebi

1972 yılında yazılan bu eser *Mezheb-i Selef* isimli eserin özeti mahiyetinde olup, oradaki konular, bu eserde okuyucuya tafsilata girilmeden sunulmuştur. Latinizesi otuz dört kitap sahifesi teşkil eden eser, 2005 yılında sadeleştirilerek Oğuz Yayınları tarafından orijinalinin fotoğrafı ve latinizesi ile birlikte basılmıştır.

2.1.52. Mecelle-i Kudsiyye

1979 yılında yazılan bu eserde vefat sırasına göre on iki tarikat pîrinin biyografileri ile hâl, kemâl ve silsileleri yer almaktadır. Bu pîrler 'Abdulkâdir Geylânî (561/1165-66), Aḥmed er-Rifâ'î (578/1182), Necmeddîn Kübrâ (618/1221), Şihâbüddîn 'Ömer Sühreverdî (632/1234), Muînüddîn Ḥasan Sencerî el-Çiştî (633/1235), Alî eş-Şâzelî (807/1405), Celâlüddîn-i Rûmî (672/1273), Aḥmed el-Bedevî (675/1276), İbrâhîm Düsûkî (676/1277 veya 693/1293), Sa'düddîn Cibâvî (575/1180), Sirâcüddîn 'Ömer el-Ḥalvetî (800/1397[?]), Muhammed Baḥâüddîn en-Naḫşibend (791/1389)'dir.

Latinizesi doksan dört kitap sahifesi teşkil eden eser, 1992 ve 1994 yılında "*Tasavvufun Öncüleri - 12 Büyük Velî*" adıyla sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte basılmıştır.

2.1.53. Muhammed İhsan Oğuz'dan Mektuplar

Bu eser Muhammed İhsan Oğuz'un çoğu ihvânından, bazıları da ilim ve tasavvuf erbabından olan kimselere yazdığı, ilmi ve tasavvufî konular ve kendisine sorulan çeşitli meseleler ile ilgili mektuplardan oluşmaktadır. Bu mektuplarda İslâm'ın iyi anlaşılması ve ihlâs ile yaşanmasına, has kulluk ve güzel ahlâka ilişkin bilgi ve açıklamalar vardır.

İki yüz on mektuptan oluşan eser 1994 yılında Oğuz Yayınları tarafından hazırlanıp sadeleştirilerek latinizesi ile birlikte iki cilt halinde basılmıştır. Birinci cilt sadeleştirilmiş ile birlikte 555, ikinci cilt ise 607 sahifedir.

2.1.54. *Vahdet-i Vücûd Hakkında Mühim 'İlmî Bir Münâkaşa*

Müellifin bu eseri, Muhyiddîn b. Arabî'nin *Füşûşu'l-Hikem* eserini şerh eden Ahmed Avni Konuk'la (1938) aralarında geçen vahdet-i vücûda dair yazışmalarından oluşmaktadır. İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda sûtretleri bulunan bu konudaki karşılıklı mektuplar (Muhammed İhsan Oğuz'un dokuz, Ahmed Avni Konuk'un sekiz mektubu) ilâhiyatçı Bayram Kusursuz'un hazırladığı "Ahmed Avni Konuk'un Vahdet-i Vücûd Müdâfaası" konulu yüksek lisans tezinde yer almaktadır. Câvit Sunar da *Vahdet-i Şühûd-Vahdet-i Vücûd Meselesi* adlı kitabında bu karşılıklı mektuplardan alıntılar yapmış⁵³ ve mektuplaşma sûretiyle yapılan bu ilmî münakaşaları içeren *Vahdet-i Şühûd-Vahdet-i Vücûd Münakaşaları* adında basılmamış bir kitabın Osman Ergin'in hususi kitaplığında mevcut olduğunu yazmıştır.⁵⁴

2.2. Henüz Neşredilmeyen Eserleri

Muhammed İhsan Oğuz'un neşredilen eserlerinin yanı sıra henüz neşredilmeyen çok sayıda çalışması da bulunmaktadır. Müellifin kendi adı ile müsemma olan vakıf bu eserlerin neşri için çaba sarf etmekte, aynı zamanda farklı araştırmacıların çalışmalarına da sunmaktadır. Müellifin bu eserlerinden tespit edebildiklerimizi ve içeriklerini şöyle sıralayabiliriz:

2.2.1. *el-Muĥâverâtü'n-Nâfi'a 'Alâ Mesâili'l-Bâtına*

Bu eserde vahdet-i vücûdçu bir kişinin Muhyiddîn İbn Arabî ile İmam Rabbânî'yi kıyaslayan yazısına zamanın önemli bir din âliminin karşılık vermesi ile bu iki kişi arasında geçen yazışmalar konu edilmektedir. Eser, Oğuz'un konu hakkında üçüncü bir şahıs olarak düşüncelerini içermektedir. Kitapta tartışma konusu olan konu başlıkları şunlardır:

- Nebinin velâyetinin nübüvvetinden efdaliyeti meselesi
- Muhammed Pârsâ'ya Nakşîlerden vahdet-i vücûdu ilk kabul eden kişi denilmesi meselesi.
- Vücûdu zillînin hâriçte sübûtu ve adem-i sübûtu meselesi.
- Tasavvuf-u dînî, tasavvuf-u felsefî, fenâ, bekâ ve bunların ehilleri meselesi.
- Vahdet-i vücûdu inkâr ve ikrâr edenler meselesi.

⁵³ Cavit Sunar, *Vahdet-i Şühûd-Vahdet-i Vücûd Meselesi* (Ankara: Resimli Posta Matbaası Ltd. Şirketi, 1960), 103-110.

⁵⁴ Cavit Sunar, *Vahdet-i Şühûd-Vahdet-i Vücûd Meselesi*, 108.

- Vasl-ı uryân meselesi.
- Vücûd, zât, lâtaayyün, itlak, tecelliyât meselesi.
- Muhyiddîn İbn Arabî'nin hâtem-i vilâyet olması meselesi.
- İmam Rabbânî'nin müceddid-i elf-i sânilîği meselesi.
- İmam Rabbânî'de tahakkuk eden kayyûmiyyet-i eşyâ mansıbı meselesi.
- Tevhîd'in, vahdet-i vücûdun gaye olup olmaması meselesi.
- İmam Rabbânî ile Muhyiddîn İbn Arabî arasındaki üstünlük meselesi.

Müellif bu meselelerle ilgili bilgi ve düşüncelerini yazdıktan sonra eserin devamına İslâm *Taşavvufunda Vahdet-i Vücûd* isimli eserinin mukaddimesinde yer alan on yedi seyr ve sülûk makamını eklemiştir. Latinize nüshasında yazılış tarihi bulunmayan eser, daktilo sahifesi şeklinde elli üç sayfa olup henüz neşredilmemiştir.

2.2.2. Seyrû's-Sâlikîn fî Menâzili'l-Ârifîn

1337/1919 yılında yazılan ve tasavvuf ile ilgili olan bu eser, İmam Rabbânî'nin ortaya koyduğu on yedi makamın özellikleri ile seyr ve sülûkünü anlatmaktadır. Bir mukaddime ile beş fasıldan meydana gelmiştir. İlk fasıl âlem-i emr ve halk latîfelerinin halleri ile tasfiye ve tezkiyelerinin usûl ve yollarını; ikinci fasıl daire-i imkânın halleri ile seyr ve sülûkünü; üçüncü fasıl velâyet-i suğrâ, velâyet-i kübrâ, velâyet-i ulyâdan oluşan üç velâyetin halleri ile seyr ve sülûklerini; dördüncü fasıl kemâlât-ı nübüvvet, kemâlât-ı risâlet, kemâlât-ı ulü'l-azmdan oluşan üç kemâlâtın halleri ile seyr ve sülûklerini; beşinci fasıl hakikat-i Kâbe, hakikat-i Kur'ân, hakikat-i salât, hakikat-i İbrâhimiyye, hakikat-i Müseviyye, hakikat-i Muhammediyye, hakikat-i Ahmediyye'den oluşan yedi hakikatin ve hakikat-i salât'tan sonra olan mabûdiyyet-i sırf makamıyla hakikat-i Ahmediyye'den sonra olan hubb-i sırf makamının ve bu makamın yukarısındaki zât-ı baht ve lâ taayyün mertebesinin halleri ile seyr ve sülûklerinden bahsetmektedir. Daktilo ile latinize edilen bu eser yüz on sayfa olup henüz neşredilmemiştir.

2.2.3. Şerh-i Maqâmât ve İştîlâhât-ı Şûfiyye

Hicrî 1334 yılında kaleme alınan bu eserin başında, Nakşibendiyye tarikatının seyr ve sülûk makamları özet olarak anlatılarak gerek Nakşibendîler gerekse diğer tarikat mensupları tarafından kullanılan önemli tasavvuf terimleri tanımlanarak gerekli açıklamalar getirilmiş, bu terimlerle ilgili farklı anlayışlara değinilmiştir. Bu eser henüz basılmamış olup orta boy bir deftere istinsah edilmiştir. Osmanlıca nüshası yüz on sekiz sayfadır.

2.2.4. *el-Beyânü's-Sedîd fî Mebâhişî't-Taḥkîk ve't-Taqlîd*

Hicrî 1339 yılında yazılan bu eser Muhammed Abduh'un talebesi Reşîd Rızâ el-Hüseynî'nin Mısır'da çıkardığı ve daha sonra kitap hâline getirdiği *el-Menâr* isimli ilmî dergide yer alan ve karşılıklı konuşma şeklinde olan "Muḥâverâtü'l-Muşliḥ ve'l-Muḥallid" adlı yazılarından Muşliḥ'e ait önemli kısımları yeni bir tertip ve tasnifle okuyucularına sunmaktadır. Eser, bir mukaddime ile altı fasıl, bir hâtimedan meydana gelmektedir. Birinci fasıl itikâdî meselelerle Bâtınîlerin fikirlerini, ikinci fasıl taklit ve tahkikin anlamları ve taklitin eleştirilmesi, taklitten kurtulmanın yollarını, üçüncü fasıl dîn usûl ve fûrû ile ilgili konuları, dördüncü fasıl tefk-i mezâhibin gereğine ve bunun nasıl mümkün olabileceğini, beşinci fasıl içtihatın anlam ve şartları ile içtihat kapısının kapanıp kapanmadığı konusunu, altıncı fasıl ilim ve tetkik açısından şerâat ile kanunun mahiyetleri ve aralarındaki farklar ele almaktadır. Hâtimedan ise İslâm'ın dört ahkâmına ve bunlarla ilgili meselelere değinilmektedir. Eserin orta boy bir deftere istinsah edilmiş Osmanlıca nüshası 102 sahifedir. Latinizesi ve baskısı henüz yapılmamıştır.

2.2.5. *Fıkh-ı Ekber Tercemesi*

İmam-ı A'zam Ebû Hanîfe'nin itikâdî konulara dair kısa ve özlü eserinin tercümesidir. Müellif bu eserini tamamladıktan sonra arkadaşı ve zamanın ünlü kalamcısı İzmirli İsmail Hakkı'ya takdim etmiş, takdir ve beğenisini almıştır. Bu husus aralarındaki mektuplaşmalarda söz konusu edilmektedir.

2.2.6. *es-Seb'u'l-Esrâr fî Medârici'l-Ahyâr*

İsmi "Hayırlı Kulların Allah Dostlarının Manevî Yükseliş Mertebelerine Dair Yedi Sır" diye Türkçeleştirilebilecek olan bu eser, İmam Rabbânî'nin soyundan gelen Muhammed Ma'sûm b. Abdırreşîd Müceddidî'nin aynı isimdeki eserinin tercümesidir. Kitap "sır" adı verilen bölümlerden müteşekkildir. Birinci sırda mürîdlere gerekli olan bazı faydalı bilgiler; ikinci sırda emir ve halk âlemi latifeleri; üçüncü sırda ism-i zât, nefy ve isbât zikri; dördüncü sırda Nakşibendiyye makamları; beşinci sırda müceddidiyye makamları; altıncı sırda tarikat-i Nakşibendiyye'de kullanılan ıstılâhî kelimeler; yedinci sırda mürîdlerin âdâbı, hâtimedan de tarikat silsileleri yer almaktadır.

Hicrî 1337 yılında yazılan ve latinizesi yüz seksen daktilo sahifesi tutan bu tercümenin sonunda, eserin müellifi olan Muhammed Ma'sûm Müceddidî (1079/1668) ile ilgili bilgiler verilmiştir.

2.2.7. *el-Mebde' ve'l-Me'âd*

Bu eserde ruh ve beden yaratılışı ile insanın ilâhî emaneti yüklenişi, ruhun tasfiyesi, nefsin tezkiyesinde Allah'ı zikrin önemi ve ruhun bu suretle manevî makamlardaki yükselişi, insanın başlangıcının ve sonunun ne olduğu, yaratılış sırrını nasıl

gerçekleştireceği konuları âyetlerle ve özet hâlinde anlatılmaktadır. Latinizesi daktilo ile yedi sayfa olan ve yazılış tarihi bulunmayan eser, henüz neşredilmemiştir.

2.2.8. Misvâk veya Fırça İsti'mâli Hakkında

1955 yılında yazılan bu eser dişleri fırçalama sünnetinin önemini, maddî ve manevî faydalarını, bunun ne zaman ve nasıl yapılacağını, İslâm'ın temizlik dîni olduğunu anlatmaktadır. Latinizesi dört daktilo sayfası olan bu risale henüz neşredilmemiştir.

2.2.9. Ferâidü'l-Fevâid

İsmi "Eşsiz Faydalar" şeklinde tercüme edilebilecek olan bu eserde "Mukaddime-i Zikir" ve "Kelime-i Tevhîd" ile zikrin nasıl yapılacağı, zikrin fazilet ve önemi, bazı önemli din âlimlerince hazırlanan bazı salevâtlar, Allah ism-i zât ve celâli ile zikir, vukuf-u kalbî, murakabe ve râbita ile iştigalin keyfiyeti hakkında bilgi ve açıklamalar yer almaktadır. 1966 yılında yazılan eserin latinizesi daktilo ile yirmi beş sayfadır.

2.2.10. Kelime-i Tevhîd, İsm-i Celâl İle Zikrin Keyfiyeti

Latinizesi daktilo ile sekiz sayfa olan bu eserde "Mukaddime-i Zikir" in ne olduğu ve "Kelime-i Tevhîd Zikri" nin nasıl yapılacağı, Kelime-i Tevhîd zikrinin ve mutlak anlamda zikrin faziletleri, fazla ibadet etmek isteyenlerin yapabilecekleri şeyler, "İsm-i Zât ile Zikir" in keyfiyeti konuları yer almaktadır. Bu risâlenin devamında aynı karton kapak içinde zımbalanmış olarak "Vukûf-u Kalbî ile iştigalin, Huzûr-u Kalb ve Meallah tahsilinin açıklamasını, râbita ile murakabenin tarifi ve birbirlerinden farkını, Cezbe-i Kayyûmiyyet ile Cezbe-i Maiyyet'in kimlere verildiğini ve bu cezbelelerin hangi zikirlerle hâsıl olacağını bildirir bir risâle sûretidir" başlıklı, on üç daktilo sayfası olarak latinize edilmiş bir diğer risâle daha vardır. Bu da listeye ayrı bir eser olarak eklenebilir.

2.2.11. Tavzîhât

İlk dönem siyâsî olayları tahlil ettiği bir eserdir. Cemel, Siffin, Kerbelâ olaylarını ele almaktadır. Bu konudaki eleştirileri cevaplandırmak ve bazı hususları açıklığa kavuşturmak için 1971 yılında yazılmıştır. Önceki esere zeyl mahiyetinde olan bu eserde, Hz. Peygamber'in sohbetinde bulunma şerefini hayatının sonuna kadar muhafaza eden ashâb-ı kirâm ile Hz. Peygamber'in ahirete irtihalinden sonra saltanat ve yöneticilik hırsıyla o şerefi kaybeden Muâviye ve taraftarlarının durumu, Hz. Peygamber'den rivayet edilen sahabenin hidayet yıldızlarına benzediğine dair rivayetin bu kimseleri kapsamadığı ve bunun gerekçeleri ele alınmıştır.

2.2.12. İslâmî Huḳûkî Nokta-i Nazardan Demokrasi-Cumhûriyyet İdâresi Hakkında Tahlîlî Bir Ḥasbihâl, Bir Muhâvere ve Muhâbere

Muhammed İhsan Oğuz bu eseri bir mağazada karşılaştığı Kastamonu milletvekili Ahmed Nusret Tuna ile sohbet ederken, onun oradan ayrılmak durumunda kalması üzerine

tartışılan konuyu yarım bırakmamak için bu şahsa hitaben yazmıştır. Eserde Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in hilâfete seçiliş ve yönetim tarzları anlatılarak zamanımızdaki demokrasinin de onların yönetim tarzlarına uygunluğu ortaya konulmuş, aynı zamanda yazılmakta olan *Miftâhu's-Sa'âde* eserinin bu konuyla ve İslâm esaslarıyla ilgili kısmından nakiller yapılmıştır. 1963 yılında yazılan ve listeye ismi biraz farklı geçmiş olan eserin orijinali, yirmi bir defter sayfası olup henüz neşredilmemiştir.

2.2.13. *Eşnâf-ı Meşâyiğ Hakkında*

Meşâyiğ-ı Turuk-ı Âliyye isimli kısa bir eser vardır. Eserlerin listesi yapılırken isim hatırdaki *Eşnâf-ı Meşâyiğ* olarak kalmış ve öyle yazılmış olmalıdır. Orijinali dört dosya sahifesi olan söz konusu risalede Tarikat şeyhlerinin üç grup olduğu, bunların ayırıcı özellikleri, farklı hal ve zevkleri anlatılmaktadır. Eserin yazılış tarihi bilinmemektedir.

2.2.14. *Ricâlü'l-Ğayb*

Bu kısa çalışmanın tam adı *Risâle-i Ricâlü'l-Gayb* olup el yazısı latinizesi on defter sayfası olup, Muhammed İhsan Oğuz'un bazı eserlerinde de bu risalede anlatılan konuya ilişkin özet bilgiler vardır. Eserde "Ricâlü'l-Ğayb" tarif edilerek, Ricâlü'l-Ğayb'ın yedi sınıf ve tabakadan oluştuğu, hepsinin ruhlarının cisimlerine galip, derecelerine göre kuvvetli aşk ve cezbe üzere oldukları, memuriyetleri haricinde kendilerini kimseye bildirmediği, bunlardan başka "Efrâd" ve "Ümenâ" adıyla iki sınıfın daha bulunduğu gibi bilgiler yer almakta, her bir sınıfın isim ve görevleri hakkında açıklamalar yapılmaktadır.

2.2.15. *Telhîs-i Makâmât-ı Seyr ve Sülûk, İntihâ-yı Makâmât-ı İrtikâ ve 'Urûc*

Bu eser, *Makâmât-ı Seyr ve Sülûk-i Sôfiyye-i Nakşibendiyye Kaddes Allahü Esrârahümü'l-Aliyye* isimli, daktilo ile latinizesi otuz iki sahife olan eser olmalıdır. İsim, sonradan listeye bu şekilde yazılmış olabilir. Eserde, on yedi Seyr ve Sülûk Makamı özet halinde anlatılmış, ardından da "Yukarıki Hakikatlerin İyi anlaşılabilmesi İçin Mühim Tenbîhât" başlığı altında on yedi maddelik bir uyarı ve açıklama yapılmıştır. Eserde yazılış tarihi yoktur. Henüz neşredilmemiştir.

2.2.16. *Zât-ı Ehadîyyet-i Mücerrede, Zât-ı Baht Hakkında Bir Yazı*

Eserin kendi el yazılarıyla olan orijinal nüshasındaki ismi, *Zât-ı Ehadîyyet-i Mücerrede-i İlâhiyyeyi Bildirir Ulûm-ı Nâfi'a ve Ma'ârif-i Nâdireyi Mutazammın Bir Yazı* şeklindedir. Bu eserde "Seyr İlâllâh" ve "Seyr Fillâh"ın ne anlama geldiği, bu seyrlerin asıl maksadının Allah'ın zâtına ermek olduğu, "Ey tâlib! Ey sâdık! Ey âşık! Ey sâlik!" hitaplarıyla anlatılmıştır. Eserin "İksîr-i Ulûm ve Ma'rîfet" başlığını taşıyan ve "Ey ârif!" hitabıyla başlayan ikinci kısmında ise karmaşık konular, insanın ruhu, vücudu ve sıfatları örnek gösterilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Eserin A4 ebadındaki kâğıda yazılmış orijinal nüshası on altı sayfa olup sonunda “Bu yazının, *Kelime-i Tevhîd, İsm-i Celâl İle Zikrin Keyfiyeti ve İsm-i Zât, Kelime-i Nefy ve İsbât Hakkında Bir Yazı* isimli risalelere lâhika gibi olduğu ve bunların birleştirilerek okunmasının faydalı olacağı” notu bulunmaktadır.

2.2.17. Risâle-i Şerh-i Kelimât-ı İhdâ 'Aşer Hakkında

Eski yazı istinsahı altı defter sayfası teşkil eden bu eserde Nakşibendî Tarikatı'nda tâlibler için birer tasfiye ve tezkiye usûlü olarak sekizi Abdülhâlık Gucdüvânî, üçü de Şâh-ı Nakşibend tarafından ortaya konulan on bir kelimenin anlam ve açıklamaları vardır. Bunlar: 1) Hûş Der-Dem, 2) Nazar Ber-Kadem, 3) Sefer Der-Vatan, 4) Halvet Der-Encümen, 5) Yâd-Kerd, 6) Bâz-Geşt, 7) Nigâh-Dâşt, 8) Yâd-Dâşt, 9) Vukûf-ı Zamânî, 10) Vukûf-ı Adedî, 11) Vukûf-ı Kalbî kelimeleridir. Bu on bir kelime diğer bazı eserlerde de geçmektedir.

2.2.18. Şûret-i Şeriat, Hakikat-i Şeriat; Şûret-i Ma'rifet, Hakikat-i Ma'rifet; Şûret-i Fenâ, Hakikat-i Fenâ'ya Dair

Bu eserin el yazısı istinsahı on üç defter sahifesi olan eldeki nüshasının ismi *Şûret-i Ma'rifet, Hakikat-i Ma'rifet; Şûret-i İman, Hakikat-i İman; Şûret-i Şeriat, Hakikat-i Şeriat* şeklindedir. Eserde marifet, iman ve şeriatın sureti ile hakikati arasındaki farkın, nefsin ceahl, serkeşlik ve temerrüt halinden kurtulmasıyla ilgili olduğu, bunun da ancak “Fenâ fillâh” ile elde edilebileceği açıklanmaktadır. Ayrıca ilim ve marifet arasındaki fark ile şeriatın ilim, amel ve ihlâstan ibaret bulunduğu, tarikat ve hakikatin, ihlâsın kemâle eriştirilmesinde şeriatın hizmetçileri olduğu anlatılmaktadır.

2.2.19. Kendi Terceme-i Hâlim

Muhammed İhsan Oğuz bu eserin başında kendi hayat hikâyesini yazmasının sebebini kısaca açıklamıştır. Terceme-i Hâl, iki kısım hâlinde yazılmış olup birinci kısımda doğum tarihi, ailesi; devlet memurlukları ve geçimi, tahsil hayatı ve dinî ilimlerdeki ihtisası, vücûda getirdiği eserler ile kendisine ait hal ve hususiyetleri yer almaktadır. Tasavvufî hayatına ilişkin olan ikinci kısımda ise tasavvufun tanımı, maksadı ve tasavvuf ehli hakkındaki bilgilerden sonra Muhammed İhsan Oğuz'un on iki yaşından itibaren altı zâta olan intisâbı ve Seyyid Ahmed el-Kürdî tarafından verilen irşad icâzesi, yedinci olarak da Hz. Peygamber'in manevî terbiyesine girişi ile bunun sonucunda açılan “Ahseniyye Yolu” özet hâlinde anlatılmaktadır.

1968 yılında yazılan eserin latinizesi daktilo ile elli dokuz sayfadır. 1978 yılında istinsah edilen bir diğer nüshada ise bazı tahrifler yapılmıştır.

2.2.20. Risâle-i Ahseniyye

Bu risalede Hz. Peygamber tarafından manen açıldığı bildirilen “Ahseniyye Yolu” nun esasının Hz. Peygamber'e râbîta olduğu ve bunun nasıl yapılacağı, iman-ı kâmil, amel-i salih,

ahlâk-ı fâzıl ve ihlâs-ı tâmin, İslâm'ın temelleri ve şartları olup, ilâhî yollara koyulmak isteyenlerin önce bu temelleri kurup ondan sonra işe girişmeleri gerektiği anlatılmaktadır. Nakşibendiyye viridinin nasıl olduğu, mürşide yapılan râbitanın Hz. Peygamber'e çevrilmesi v.b. hususlara da değinilmekte, Kelime-i Tevhîd ve Lafza-i Celâl zikri, Kelime-i Tevhîd'in efdaliyeti ile Allah'ı zikrin ve Salevât-ı Şerîfe'nin ehemmiyeti, Cezbe-i Kayyûmiyyet ve Cezbe-i Maiyyet, Murâkabe ve Vukûf-ı Kalbî gibi konular hakkında bilgiler verilmektedir.

1968 yılında yazılmış olan eserin orijinali, yetmiş defter sayfasıdır. Bu eser, *Ârifler Silsilesi-Silsiletü'l-Ârifin Tezkiretü's-Şiddîkîn* isimli eserin müellif ve görüşleriyle ilgili olan bölümüne eklenmiştir. Ancak bu yapılırken ana metindeki bazı bilgilerin tahrif edildiği anlaşılmıştır. Bu sebeple eser orijinal haliyle tekrar basılmıştır.

2.2.21. *Kitâbü't-Tesbîh ve't-Taḥmîd ve't-Tekbîr*

1973 yılında yazılan bu küçük eserde beş vakit namazlardan sonra otuz üçer kere tesbihat kelimeleri olan "Sübhânallah", "Elhamdülillâh", "Allahü Ekber" kelimelerinin okunması ve önemine dair hadis-i şerîf ve anlamı anlatılmaktadır. Eserin latinizesi daktilo ile dört sayfa olup neşredilmemiştir.

2.2.22. *Cemel, Şıffîn, Kerbelâ Muḥârebeleri*

1969 yılında yazılan bu eserde sahabe dönemi siyasi ihtilaflardan bahsedilmektedir. Hz. Ömer'in şehadeti ile Hz. Osman'ın hilâfete seçilmesi, onun güzel ahlâk ve faziletleri, bununla birlikte idaredeki zayıflığı ve devlet görevlerine Emevîlerden ehil olmayan kişileri getirmesinin isyan ve ihtilâle yol açarak şehit edilmesine sebep olması, bu olumsuz şartlarda iş başına getirilen Hz. Ali'ye karşı Hz. Âişe, Talha ve Zübeyr'in hareketi sonucunda meydana gelen Cemel harbi, Hz. Ali'ye biat etmeyen Şam valisi Muâviye ile yapılan Sıffîn muharebesi ele alınmaktadır. Oğuz'un bu eserinde, muharebelerde birinci derecede etkisi bulunan şerli kişilerin kimlikleri, Muâviye'nin yönetimi saltanata çevirerek Yezîd'i veliaht tayin etmesinin sonucu olan Kerbelâ faciası ve bu meselelerin çözümü için bilinmesi gerekli İslâmî ilkelerin açıklandığı bir lâhika da yer almaktadır. Latinizesi daktilo ile elli iki sahifedir.

Müellif aynı konu ile ilgili olarak "Bâbü'l-Sabah" gazetesinde çıkan *Miftâhu's-Sa'ade* aleyhindeki bir yazı üzerine 17 Ocak 1972 tarihinde on üç daktilo sahifesi tutan cevabi bir açıklama yazarak gazeteye göndermiştir. Yine müellif 1974 yılında, Muâviye meselesi ile ilgili sorulara cevap olarak Osmanlıca ile istinsahı yirmi dört defter sahifesi teşkil eden bir yazı kaleme almıştır.

2.2.23. *İslâm'da İlk Mefsedet ve Kıtâl ve Cinâyât ve Hıyânât ve Müsebbibleri Hakkında Tedkîkât ve Ta'mîkât*

Eserin elimizdeki istinsahında ismi *İslâm'da İlk Fitne ve Fesâdların, Dalâlet ve Şekâvetlerin, Zâlimlik ve Kâtilliklerin Fâ'il ve Müsebbibleri, Bunların Hâlen Ber-Devâm Olduğu,*

Kıyâmete Kadar da Devam Edecekleri Haqqında Edille-i 'Akliyye ve Nakliyyelere Müstenid Gâyet Mühim Bir Eser'dir. Eserde Hz. Ebû Bekir ile diğer üç halifenin nasıl seçildikleri ve yönetim tarzları, Cemel ve Siffın Savaşları, Hâricîler'in ve Şîa'nın ortaya çıkışı, Hz. Ali'nin savaşa engel olmak için Muâviye ile mektuplaşması, Gadr-i Hum hadisi ve İranlıların buna dayanarak ilk halifenin Hz. Ali olması gerekirken hakkının gasp edildiği iddiasıyla yanlış bir inanca düşmeleri anlatılmaktadır. 1974 yılında yazılan eserin el yazısı istinsahı, atmış sekiz defter sahifesi teşkil etmektedir.

2.2.24. Âdâbü'l-Mürîdîn

1971 yılında yazılan bu eserin mukaddimesinde *Adâbü'l-Mürîdîn* hakkında verilen sonra tasavvuf yolunda müritlerin uymaları istenen âdâb ve kurallar anlatılmakta, devamında da İmam Rabbânî'nin oğlu ve halifesi Muhammed Ma'sûm'un bir mektubu yer almaktadır. Eserin daktilo ile latinize edilmiş nüshası on yedi sayfadır.

2.2.25. Hatm-i Hâcegân

1971 yılında yazılan bu eserde Hâce Abdülhâlîk Gucdüvânî'den beri mürşid veya görevlendirdiği kişi tarafından belirli zamanlarda bir grup ihvânın iştirâkiyle okunan, bazı sûre, salevât, râbîta ve dualardan oluşan Nakşibendiyye uygulaması hakkında bilgi ve açıklamalar bulunmaktadır. Eserin eldeki Osmanlıca istinsahı on yedi sayfadır.

2.2.26. Rehber-i Ezkâr ve Evrâd

1327 yılında yazılan bu eser üç fasıl ile bir hâtimededen oluşmaktadır. Birinci fasılda Nakşibendiyye'deki "İsm-i Zât" ve "Kelime-i Tevhîd" zikri, murakabe, sohbet ve râbîta; ikinci fasılda zaman ve hâle uygun olan bir zikir usulü; üçüncü fasılda günlük vird olarak okunabilecek şeyler ele alınmaktadır. Hâtimedede ise bu yolda dikkat edilmesi gereken hususlar yer almaktadır. Eserin Osmanlıca orijinali yirmi dört defter sayfasıdır.

2.2.27. Risâle-i Usûl ve Ezkâr-ı Meşâyih-ı Tarîkat-i Aliyye-i Nakşibendiyye

1337 yılında yazılmış olan bu eserde talipler için gerekli olan bazı hususlar ile Nakşibendiyye usûl ve zikirleri, râbîta ve murakabenin tanım ve açıklaması, seyr ve sülûk için ortaya konulmuş bulunan on bir tasavvufî kelimenin anlamı yer almaktadır. Eserin eldeki Osmanlıca istinsah edilmiş nüshası otuz sahifedir.

2.2.28. Tahassür

1972 yılında yazılan bu eser Muhammed İhsan Oğuz'un ihvânından olup 1972 yılının kurban bayramı arifesinde vefat eden çok yakın dostu Hüseyin Rahmi Köseoğlu'nun biyografisi ile güzel hal ve ahlâkını anlatır. Eserin daktilo ile latinize edilmiş nüshası sekiz sayfadır.

2.2.29. Benli Şultan

1975 yılında yazılan bu eserde Kastamonu'nun Ilgaz dağları eteğinde kendi adıyla anılan bir köyde medfûn bulunan Şeyh Muhyiddîn (Ebû Şâme) isimli Nakşî bir zâtın biyografisi ve türbesi ile yanına yapılan mescit, misafirhane ve yemekhane hakkında bilgiler ve krokiler yer almaktadır. Eserin daktilo ile latinize edilmiş nüshası yedi sayfadır.

2.2.30. Ebû Ca'fer el-Meczûm-Seyyid Kâsım Tebrîzî

1400/1979 yılında yazılan bu risalede Allah yolunda sabır ve rızanın iki örneği olan cüzzam hastalığına yakalanan Ebû Ca'fer el-Meczûm ile felçli olan Seyyid Kâsım Tebrîzî hakkında *Nefahâtü'l-Üns min Haðarâti'l-Kuds ve Reşahât Aynü'l-Hayat* isimli eserlerden naklî bilgiler yer almaktadır. Eserin daktilo ile latinize edilmiş nüshası dört sayfadır.

2.2.31. Mûlahhas Risâle-i Ahşeniyye

1981 yılında yazıldığı bilinen bu eserde "Mukaddime-i Zikir" kabul edilen üçer istiğfar, salevât-ı şerîfe, "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh"tan sonra Fâtiha, Âyet el-Kürsî ve İhlâs Sûresi ile anlamlarına yer verilmiş, murakabenin, Allah'ı zikrin ve Hz. Peygambere râbitanın tanımları yapılmıştır.

Eserin Osmanlıca istinsahı on bir dosya sahifesi olup, sonradan buna Muhammed İhsan Oğuz tarafından iman, İslâm ve ihsan ile Allah'ın mağfiretinin genişliği hakkında dört hadis eklenmiştir.

2.2.32. Hûlâşatü'l-Evrâd ve'l-Ahżâb

1982 yılında kaleme alınan bu eserin başında, *Evrâd-ı Bahâiyye*⁵⁵ ve onun müellifi olduğu varsayılan Şâh-ı Nakşibend Hazretleri hakkında kısaca bilgi verilmiş, "Kelime-i Tevhîd Zikri" ve "Ehadiyyet murâkabe"ne dair açıklamalar yapılmıştır. Esere *Evrâd-ı Bahâiyye*'den alınan iki kısa vird ve "Mevlâye Mevlâye..." diye başlayan bir dua ile son verilmiştir. Eserin latinizesi orta boy kitap sayfası ebadında dokuz sayfadır.

2.2.33. Fenâ ve Bekâ Hakkında

Muhammed İhsan Oğuz'un "Hakîkî Fenâ Fillâh-Bekâ Billâh Nasıl Elde Edilir" başlıklı kısa bir yazısı bulunmaktadır. Yukarıdaki eserle bu yazının kastedilmiş olması muhtemeldir.

2.2.34. Kitâbü's-Selâsil ve'n-Niseb

Seyrû's-Sâlikîn fî Menâzili'l-Ârifîn isimli eserin latinizesi ile birlikte ciltlenmiş olan *Selâsil-i Turuk-ı Aliyye* isimli yirmi dört daktilo sahifesi tutan bir eser bulunmaktadır. *Kitâbü's-Selâsil ve'n-Niseb* adıyla geçen eser bu olabilir. Yazılış tarihi bulunmayan bu eserde

⁵⁵ Nakşibendiyye tarikatının kurucusu Bahâeddin Nakşibend'e manevî âlemde Hz. Peygamber tarafından öğretildiği düşünülen zikirleri içeren bir kitap olup, kesin olmamak kaydıyla Bahâeddin Nakşibend'e atfedilmektedir. (Hamid Algar, "Bahâeddin Nakşibend", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 4/458-460.

Nakşibendiyye tarikatının birinci, ikinci, üçüncü silsileleri ile İmam Rabbânî'nin Kâdiriyye, Sühreverdîyye, Kübrevîyye, Çeştiyye silsileleri ve bunlara ilişkin bazı açıklamaları yer almaktadır.

2.3. Kayıp Olan veya Farklı İsimle İsimlendirilen Eserleri

Müellifin neşredilen ve mevcut olup henüz neşredilmeyen eserlerinin yanı sıra, adını duyduğumuz ama varlığı hakkında kesin olarak kanaat sahibi olamadığımız eserleri de mevcuttur. Bu eserlerin bir kısmının mevcut eserlerin farklı isimlerle mükerreren zikredilmesi sonucu söz konusu edildiği görülmektedir.

2.3.1. *İmamu'r-Rabbânî'nin el-Mebde' ve'l-Me'âd Risâlesi'nin Türkçeye Tercemesi*

Bu eser daha önce zikredilen *el-Mebde' ve'l-Meâd* ile aynı eserdir.

2.3.2. *Ellidört Farz*

Bu eser daha önce zikredilen *Ellidört Farz Tercemesi* ile aynı eserdir.

2.3.3. *Dünyâ'dan Âhiret'e Bir Mektup*

Muhammed İhsan Oğuz'un ilk zevcesi Hâfıza Fehîme Hanımefendi'nin yaptığı doğum sonrası hastanede vefatı üzerine yazdığı mektup tarzında bir eserdir. Kızları Meliha Hanım'ın İstanbul'daki eski evinde muhafaza edilmekte iken çıkan bir yangında kaybolduğu bilinmektedir.

2.4. Varlığı Tespit Edilemeyen Eserleri

Yukarıda zikrettiğimiz eserlerin yanı sıra müellife nispet edilen ama var olduklarına dair kesin bilgiye sahip olamadığımız eserleri de söz konusudur. Bu eserlerin isimlerini bilsek de içeriği hakkında bilgi sahibi değiliz. Bu eserlerin isimlerini ise şöyle sıralayabiliriz:

2.4.1. *Şifâtullâh, Zâtullah Mes'eleleri Hakkında*

2.4.2. *İşbât-ı Vücûd ve Vaḥdâniyyet-i İlâhiyye'ye Dair Mühim Bir Yazı*

2.4.3. *Ravzatü'r-Reyâhîn fi Sânihâti's-Şâlihîn*

2.4.4. *Zât, Şifât ve Ef'âl-i İlâhiyye'ye Dair*

2.4.5. *Ḥazînetü'l-Esrâr, Celîletü'l-Ezkâr*

2.4.6. *Leṭâif-i Âlem-i Emr, Âlem-i Halk Hakkında*

2.4.7. *Vücûd-'Adem Hakkında*

2.4.8. *Ezkâr ve Sülûk (Enhâr-ı Erbaa'dan Terceme)*

2.4.9. *Aḳîde-i Tahâviyye*

2.4.10. Uşûl-i Aşere Tercemesi

2.4.11. Menâbi-i Şer'iyye, Edille-i Erba'a; Tefsîr, Te'vil; Müteşâbihât, Muḳatta'ât; Zâhir ve Bâḫn-ı Kitâb ve Sünnet

2.4.12. Ba'zı Mesâil-i Mühimme ve Gâmızaya Dâir

2.4.13. Ba'zı Mesâil-i Fıkhıyye, Fâiz, Banka Mu'âmeleleri Hakkında

2.4.14. Ehl-i Nârın Hülûdu, Nârın Fenâsı veya 'Adem-i Fenâsı

2.4.15. Vâlideyn-i Muhammedî'nin Necâtı-'Adem-i Necâtı Hakkında

2.4.16. Risâle-i Mîzânü'n-Nüfûs Tercemesi

2.4.17. Risâle-i Mi'yâru't-Ṭarîḳa

2.4.18. Tecellî-i Ef'âl, Tecellî-i Şifât, Tecellî-i Zât Hakkında

2.5. Muhammed İhsan Oğuz Hakkında Yapılan Çalışmalar

Müellifimiz hakkında sanal ortamda çok miktarda yazı bulunmasına rağmen, hakkında yapılan akademik çalışma sayısının oldukça sınırlı olduğunu görüyoruz. Bu çalışmaları kısaca şöyle sıralayabiliriz:

- Abdurrahman Memiş'in Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisindeki "Oğuz, Muhammed İhsan" başlıklı ansiklopedi maddesi.
- Bayram Kusursuz tarafından "Ahmet Avni Konuk'un Vahdet-i Vücûd Müdafaası" başlıklı yüksek lisans tez çalışması.⁵⁶
- Sevim Yılmaz tarafından "Muhammed İhsan Oğuz ve Tasavvuf Felsefesi" başlıklı doktora tez çalışması.⁵⁷
- Bekir Köle'nin "Seyyid Ahmed Çapakçûrî'nin Müridi Muhammed İhsan Oğuz'a Gönderdiği İrşad Mektupları" başlıklı makalesi.⁵⁸
- İbrahim Coşkun'un "İnsanın Hilafet Misyonu ve M. İhsan Oğuz'un Eş'ariyyenin İnsan Tasavvuruna Yönelttiği Eleştiriler" başlıklı sempozyum bildirisi.⁵⁹

⁵⁶ Bayram Kusursuz, *Ahmet Avni Konuk'un Vahdet-i Vücûd Müdafaası* (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2003)

⁵⁷ Sevim Yılmaz, *Muhammed İhsan Oğuz ve Tasavvuf Felsefesi* (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2005)

⁵⁸ Bekir Köle, "Seyyid Ahmed Çapakçûrî'nin Mürîdi Muhammed İhsan Oğuz'a Gönderdiği İrşad Mektupları", *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17/2 (2015), 75-101,

⁵⁹ İbrahim Coşkun, "İnsanın Hilafet Misyonu ve M. İhsan Oğuz'un Eş'ariyyenin İnsan Tasavvuruna Yönelttiği Eleştiriler", *V. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Velî Sempozyumu -Eş'arîlik-, (04-06 Mayıs 2018)*, ed. Mustafa Aykaç vd. (Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Matbaası, 2018), 69-86.

- Tunahan Erdoğan'ın "Bir Aidiyet Tartışması: Süleyman Hilmi Tunahan ve Muhammed İhsan Oğuz Arasında Üç Kitap" başlıklı makalesi.⁶⁰

Sonuç

Muhammed İhsan Oğuz, Osmanlı Devleti'nin son dönemi ile Cumhuriyet döneminin ilk yıllarına tanıklık etmiş bir din âlimidir. İslâmî ilimlerden özellikle kelâm ve tasavvuf alanlarında eserler vermiştir. Tasavvuf alanında Nakşibendîliği, kelâmî anlamda Ehl-i sünnet'in Mâtürîdî ekolünü benimsemiştir. Sahabe döneminin siyasî olaylarını farklı bir açıdan değerlendiren Oğuz'un üzerinde kelâmî anlamda Seyyid Bey ve İzmirli İsmail Hakkı'nın derin etkisi bilinmektedir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla 100'den fazla eserinden söz edilen müellifin bu eserleri üzerine yapılacak çalışmalar Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş döneminin ilmî yapısını anlamak bakımından önemlidir.

Kaynakça

- Algar, Hamid. "Bahâeddin Nakşibend". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 4/458-460. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.
- Coşkun, İbrahim. "İnsanın Hilafet Misyonu ve M. İhsan Oğuz'un Eş'ariyyenin İnsan Tasavvuruna Yönelttiği Eleştiriler", *V. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Velî Sempozyumu-Eş'arîlik-*. Haz. Mustafa Aykaç vd. 69-86. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Matbaası, 2018
- Erdoğan, Tunahan. "Bir Aidiyet Tartışması: Süleyman Hilmi Tunahan ve Muhammed İhsan Oğuz Arasında Üç Kitap". *Turkish Academic Research Review* 4/1 (Mart 2019), 135-166.
- Kaşamûnî, Muḥammed İhsan Oğuz *Fakîrullah Muḥammed İhsân b. Muḥammed 'Aṭâullah'ın Terceme-i Hâli*. <http://earsiv.kastamonu.edu.tr:8080/xmlui/handle/20.500.12597/1430> . (Erişim 23 Ağustos 2020)
- Köle, Bekir. "Seyyid Ahmed Çapakçûr'nin Mürîdi Muhammed İhsan Oğuz'a Gönderdiği İrşad Mektupları", *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17/2 (2015), 75-101.
- Kusursuz, Bayram. *Ahmet Avni Konuk'un Vahdet-i Vücûd Müdafaası*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2003.
- Memiş, Abdurrahman. "Oğuz, Muhammed İhsan". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/321-322. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Oğuz, Muhammed İhsan. *Miftâhu's-Sa'âde*. İstanbul: Oğuz Yayınları, 2020.
- Oğuz, Muhammed İhsan. *Kitâbu'l-Kazâ ve'l-Kader*. İstanbul: Oğuz Yayınları, 2019.
- Oğuz, Muhammed İhsan. *21 Soruda Tasavvufî Gerçekler*. İstanbul: Oğuz Yayınları, 1991.
- Oğuz, Muhammed İhsan. *İslâm Düşüncesinde 7 Önemli Konu*. İstanbul: Oğuz Yayınları, 1993.

⁶⁰ Tunahan Erdoğan, "Bir Aidiyet Tartışması: Süleyman Hilmi Tunahan ve Muhammed İhsan Oğuz Arasında Üç Kitap" *Turkish Academic Research Review*, 4/1 (Mart 2019), 135-166.

- Oğuz, Muhammed İhsan. *Hayât-ı Dünyâ ve Âhîret*. İstanbul: Ahmet Sait Matbaası, 1973.
- Oğuz, Muhammed İhsan. *İslâm Tasavvufunda Vahdet-i Vücûd*. İstanbul: Oğuz Yayınları, 1995.
- Oğuz, Muhammed İhsan. *Dîn-i Mübîn-i İslâm*. İstanbul: Ahmet Sait Matbaası, 1975.
- Oğuz, Muhammed İhsan. *Dîn-i Celîl-i İslâm*. İstanbul: Ahmet Sait Matbaası, 1975.
- Oğuz, Muhammed İhsan. *Arifler Silsilesi*. İstanbul: Oğuz Yayınları, 2003.
- Oğuz, Muhammed İhsan. *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*. İstanbul: Oğuz Yayınları, 1998.
- Oğuz, Muhammed İhsan. *Muhammed İhsan Oğuz'dan Mektuplar*. b.y.: Oğuz Yayınları, ts.
- Oğuz, Muhammed İhsan. *Sorular ve Cevaplar*. İstanbul: Oğuz Yayınları, 1995.
- Sunar, Cavit. *Vahdet-i Şühûd-Vahdet-i Vücûd Meselesi*. Ankara: Resimli Posta Matbaası Ltd. Şirketi, 1960.
- Yılmaz, Sevim. *Muhammed İhsan Oğuz ve Tasavvuf Felsefesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2005.

İnternet Kaynakları:

- MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. "Abdurrahman Paşa Lisesi". Erişim 3 Ağustos 2020. <http://abdurrahmanpasalisesi.meb.k12.tr/>
- Ebubekir Sifil, "Hz. Mu'âviye", Erişim 13 Ağustos 2020. <https://ebubekirsifil.com/gazete-yazilari/hz-muaviye/?hilite=%27muaviye%2z7>

Görüşme Kaynakları:

Görüşe Yapılan Kişinin Rumuzu	Adı ve Soyadı	Yaşı	Cinsiyeti	Kişinin Hususiyeti	Görüşme Şekli	Görüşme Tarihi
K1	Mehmet İhsan OĞUZ	52	Erkek	Müellifin Torunu	Kişisel Görüşme	12 Ağustos 2020